

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Komparace daně z příjmů fyzických osob v zemích V4

Bakalářská práce

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Ivana Hrušková**
Osobní číslo: **E20216**
Studijní program: **B0488A050001 Hospodářská politika a veřejná správa**
Specializace: **Finanční správa**
Téma práce: **Komparace daně z příjmů fyzických osob v zemích V4**
Zadávající katedra: **Ústav správních a sociálních věd**

Zásady pro vypracování

Cílem práce je na základě komparace daňových legislativ zemí Visegradské skupiny v oblasti daně z příjmů fyzických osob identifikovat analogie a odlišnosti jednotlivých systémů z pohledu poplatníků daně.

Osnova:

- Definice základních daňových pojmů.
- Druhy daní v ČR.
- Daňová legislativa zemí V4 v oblasti daně z příjmů fyzických osob.
- Modelový příklad –komparace daně z příjmů fyzických osob v zemích V4.
- Zhodnocení komparace a formulace závěrů.

Rozsah pracovní zprávy: **cca 35 stran**
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- KUBÁTOVÁ, Květa. Daňová teorie a politika. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7598-165-3.
- NERUDOVÁ, Danuše. Daňová politika v Evropské unii. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Daně. ISBN 978-80-7552-682-3.
- ŠIROKÝ, Jan. Daně v Evropské unii: daňové systémy všech 28 členských států EU, legislativní základy daňové harmonizace včetně judikátů SDEU, společný konsolidovaný základ daně (CCCTB), akční plán BEPS, zdanění finančního sektoru. 7. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-274-5.
- TEPPEROVÁ, Jana. Daň z příjmů a pojistné na sociální zabezpečení: souvislosti a kolize v národním i mezinárodním kontextu. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2019. ISBN 978-80-245-2324-8.
- VANČUROVÁ, Alena. Zdanění osobních příjmů. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7676-236-7.
- VANČUROVÁ, Alena, Lenka LÁCHOVÁ a Hana ZÍDKOVÁ. Daňový systém ČR 2020. Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-887-4.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Vít Jedlička, Ph.D.**
Ústav podnikové ekonomiky a managementu

Datum zadání bakalářské práce: **1. září 2022**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2023**

prof. Ing. Jan Stejskal, Ph.D. v.r.
děkan

L.S.

Ing. Jan Fuka, Ph.D. v.r.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. září 2022

Prohlašuji:

Práci s názvem Komparace daně z příjmů fyzických osob v zemích V4 jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 24. 4. 2023

Ivana Hrušková v. r.

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala Ing. Vítu Jedličkovi, Ph.D., vedoucímu mé bakalářské práce, za cenné rady a odborné připomínky, které mi velice pomohly při zpracování této práce.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá komparací daně z příjmů fyzických osob v zemích Visegrádské skupiny. V první části jsou vysvětleny definice, funkce a druhy daní. Následuje charakteristika daně z příjmů fyzických osob pro Českou republiku, Slovensko, Polsko a Maďarsko. Na základě modelových příkladů zaměřených na zdanění příjmů ze závislé činnosti a samostatné výdělečné činnosti jsou vypočítány daňové povinnosti v jednotlivých zemích. V závěru jsou komparována zjištění z modelových příkladů a jednotlivé konstrukční prvky daně v zemích V4 a shrnuty dosažené výsledky práce.

KLÍČOVÁ SLOVA

Visegrádská skupina, daň z příjmů fyzických osob, daňové systémy, komparace, V4

TITLE

Comparison of Personal Income Taxes in V4 Countries

ANNOTATION

The subject of this bachelor thesis is a comparison of personal income taxes in V4 countries. The first part of the thesis explains definitions, functions and types of taxes. The characteristics of the personal income tax for the Czech Republic, Slovakia, Poland and Hungary follow. Based on model examples focused on taxation of income from employment and self-employment, tax liabilities in the individual countries are calculated. Finally, findings from model examples and individual tax structures in V4 countries are compared and the results of the thesis are summarized.

KEYWORDS

Visegrad group, personal income tax, tax systems, comparison, V4

OBSAH

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK.....	10
SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK	11
ÚVOD.....	12
1 Definice základních daňových pojmů.....	13
1.1 Daň.....	13
1.2 Funkce daní.....	14
1.2.1 Fiskální funkce.....	14
1.2.2 Alokační funkce.....	15
1.2.3 Redistribuční funkce	15
1.2.4 Stimulační funkce	15
1.2.5 Stabilizační funkce.....	16
1.3 Konstrukční prvky daní	16
1.3.1 Daňový subjekt	16
1.3.2 Předmět daně.....	17
1.3.3 Základ daně.....	17
1.3.4 Zdaňovací období	17
1.3.5 Sazba daně	18
1.3.6 Vynětí z předmětu daně a osvobození od daně.....	19
1.3.7 Odpočty od základu daně a slevy na dani.....	19
1.4 Daňová integrace v EU	20
2 Druhy daní	21
2.1 Daně přímé.....	21
2.1.1 Důchodové daně	22
2.1.2 Majetkové daně.....	23
2.2 Daně nepřímé.....	24
2.2.1 Všeobecné daně	25
2.2.2 Selektivní daně.....	25
2.2.3 Daň z užívání	26
2.3 Sociální pojištění.....	27
2.4 Daňové ukazatele.....	28
3 Daňová legislativa zemí V4 v oblasti daně z příjmů fyzických osob.....	29

3.1	Česká republika.....	29
3.1.1	Předmět daně.....	30
3.1.2	Příjmy ze závislé činnosti	30
3.1.3	Příjmy ze samostatné činnosti.....	30
3.1.4	Další příjmy	31
3.1.5	Základ daně a sazba daně.....	32
3.1.6	Odpočty od základu daně.....	32
3.1.7	Slevy na dani.....	32
3.2	Slovensko.....	32
3.2.1	Předmět daně.....	33
3.2.2	Příjmy ze závislé činnosti	33
3.2.3	Příjmy ze samostatné činnosti.....	33
3.2.4	Další příjmy	33
3.2.5	Základ daně a sazba daně.....	34
3.2.6	Odpočty od základu daně.....	34
3.2.7	Slevy na dani.....	34
3.3	Polsko.....	35
3.3.1	Předmět daně.....	35
3.3.2	Příjmy ze závislé činnosti	35
3.3.3	Příjmy ze samostatné činnosti.....	35
3.3.4	Základ daně a sazba daně.....	36
3.3.5	Odpočty od základu daně.....	37
3.3.6	Slevy na dani.....	37
3.4	Maďarsko.....	37
3.4.1	Předmět daně.....	38
3.4.2	Příjmy ze závislé činnosti	38
3.4.3	Příjmy ze samostatné činnosti.....	38
3.4.4	Základ daně a sazba daně.....	39
3.4.5	Odpočty od základu daně.....	39
4	Modelové příklady – komparace daně z příjmů fyzických osob v zemích V4.....	40
4.1	Modelový příklad – závislá činnost.....	40
4.1.1	Česká republika.....	40
4.1.2	Slovensko.....	41

4.1.3	Polsko.....	43
4.1.4	Maďarsko.....	44
4.2	Modelový příklad – samostatná činnost.....	45
4.2.1	Česká republika.....	45
4.2.2	Slovensko.....	46
4.2.3	Polsko.....	47
4.2.4	Maďarsko.....	48
5	Zhodnocení komparace a formulace závěrů.....	50
5.1	Komparace modelových příkladů.....	50
5.1.1	Komparace modelového příkladu na zdanění závislé činnosti.....	50
5.1.2	Komparace modelového příkladu na zdanění samostatné činnosti.....	52
5.2	Komparace daňových sazeb.....	53
5.3	Komparace odčitatelných položek a slev na dani.....	54
5.4	Komparace daňových úlev na děti.....	54
5.5	Komparace zdanění samostatné činnosti.....	56
5.6	Závěrečné shrnutí komparace.....	57
	ZÁVĚR.....	60
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	62

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK

Obrázek 1: Druhy sazeb daně	18
Obrázek 2: Rozdělení přímých daní	21
Obrázek 3: Rozdělení nepřímých daní.....	24
Obrázek 4: Porovnání daně a čisté mzdy poplatníka A v zemích V4.....	50
Obrázek 5: Porovnání daně a čisté mzdy poplatníka B v zemích V4.....	51
Obrázek 6: Porovnání zdanění samostatné činnosti v zemích V4	52
Tabulka 1: Sazby a maximální hranice paušálních výdajů.....	31
Tabulka 2: Progresivní daňová stupnice daně z příjmů fyzických osob v Polsku.....	36
Tabulka 3: Stanovení kurzů pro přepočítání cizí měny v zemích V4 na českou korunu.....	40
Tabulka 4: Výpočet ročního zúčtování daně z příjmů ze zaměstnání v ČR.....	41
Tabulka 5: Výpočet ročního zúčtování daně z příjmů ze zaměstnání na Slovensku	42
Tabulka 6: Výpočet ročního zúčtování daně z příjmů ze zaměstnání v Polsku	43
Tabulka 7: Výpočet ročního zúčtování daně z příjmů ze zaměstnání v Maďarsku.....	44
Tabulka 8: Výpočet daně z příjmů z podnikání v ČR.....	46
Tabulka 9: Výpočet daně z příjmů z podnikání na Slovensku	47
Tabulka 10: Výpočet daně z příjmů z podnikání v Polsku	48
Tabulka 11: Výpočet daně z příjmů z podnikání v Maďarsku	49
Tabulka 12: Porovnání daňových sazeb v zemích V4.....	53
Tabulka 13: Porovnání ročních částek daňového zvýhodnění při výživě 1–4 dětí do 15 let ...	55
Tabulka 14: Souhrnné základní parametry jednotlivých zemí V4	58

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

CZK	koruna česká
ČR	Česká republika
DPH	daň z přidané hodnoty
EU	Evropská unie
EUR	euro
HUF	maďarský forint
NATO	Severoatlantická aliance
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
PLN	polský zlotý
V4	Visegrádská skupina

ÚVOD

Mezi státy Visegrádské skupiny se řadí Česká republika, Slovensko, Polsko a Maďarsko. Jedná se o státy střední Evropy, které mají společnou historii. V minulosti spolu tvořily jeden stát Rakousko-Uhersko, přečkaly dvě světové války a období socialismu, který zdevastoval jejich ekonomiky. Všechny státy V4 jsou dnes součástí Evropské unie i NATO, ale z ekonomického hlediska se od sebe liší. Z těchto důvodů je dán velký prostor pro porovnání. Cílem práce je na základě komparace daňových legislativ zemí Visegrádské skupiny v oblasti daně z příjmů fyzických osob identifikovat analogie a odlišnosti jednotlivých systémů z pohledu poplatníků daně.

V první části je charakterizována daň a popsány její základní funkce. Současně jsou uvedeny základní konstrukční daňové prvky, protože bez nich nelze stanovit daň. Vysvětleny jsou pojmy jako daňový subjekt, předmět daně, základ daně, sazba daně, zdaňovací období a další. První část obsahuje také základní informace o evropské daňové integraci. Ve druhé části jsou prezentovány daňové ukazatele a jednotlivé druhy daní v České republice, které se dále dělí na daně přímé, nepřímé a zákonné pojištění.

Rozsáhlou kapitolou je třetí část, která informuje o daňových legislativách v oblasti daně z příjmů fyzických osob v zemích V4. Pro každý stát jsou konkrétně definovány jednotlivé konstrukční prvky daně z příjmů a více je rozepsáno zdanění příjmů ze závislé činnosti a samostatné činnosti ve všech zemích. Čtvrtá část obsahuje dva modelové příklady týkající se zdanění ročních příjmů ze závislé činnosti a z podnikání. Vypočítána je daň z příjmu a efektivní daňová sazba. U příjmu ze zaměstnání je uvedena rovněž výše čisté mzdy.

V další části jsou využity výsledky daňových povinností a čisté mzdy z modelových příkladů pro souhrnnou komparaci mezi jednotlivými státy. Mimo to jsou obecně porovnány nominální daňové sazby, odpočty a slevy na dani, úlevy na děti a možnosti zdanění samostatné činnosti v jednotlivých státech. Ke komparaci jsou použity grafy a tabulky. V závěru jsou formulována výsledná zjištění společně se souhrnnou tabulkou obsahující základní daňové prvky jednotlivých zemí.

1 DEFINICE ZÁKLADNÍCH DAŇOVÝCH POJMŮ

Cílem úvodní kapitoly je definovat základní daňové pojmy. Detailně je zde popisována daň a rozebrány její znaky. Obsahem je rovněž analýza základních funkcí důležitých pro existenci daní v ekonomice a je vymezeno několik konstrukčních prvků daně. V závěru kapitoly je stručně pojednáno o daňové integraci v Evropské unii.

1.1 Daň

Daň je nástrojem ekonomické politiky státu. Plní důležitou funkci fiskální politiky, jelikož tvoří významný podíl na celkových příjmech státního rozpočtu. Daně lze využít jako nástroj hospodářské politiky pro ovlivňování makroekonomických cílů, například ke snížení nezaměstnanosti. Mimo to jsou používány i v mikroekonomické oblasti pro dosažení celospolečensky žádoucího chování jednotlivců (Šíroký, 2018, s. 15). Kromě daní patří do příjmů veřejných rozpočtů poplatky, půjčky a dary (Kubátová, 2018, s. 15).

Česká legislativa všeobecně nepopisuje daň, tudíž se lze setkat s množstvím různých definic. Vančurová aj. (2020, s. 9) ji charakterizují jako platbu povinnou, zákonem uloženou, odváděnou do veřejných rozpočtů, která se většinou v určitém časovém intervalu opakuje, současně je nenávratná, neekvivalentní a zpravidla neúčelová. Daň se považuje za nesankční platbu a za pravidelný a plánovaný příjem veřejného rozpočtu (Tepperová, 2019, s. 15). Definici daně obsahuje pouze procesní zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, která se však využije jen pro účely tohoto právního předpisu. Dle daňového řádu se za daň považuje jakékoliv peněžité plnění, které je označeno jako daň, clo nebo poplatek. Dále peněžité plnění, u kterého zákon stanoví, že se jeho správa upravuje podle tohoto zákona a peněžité plnění v rámci dělené správy (Zákon č. 280/2009 Sb., § 2 odst. 3). V dalším textu jsou detailně rozebírány jednotlivé znaky daní.

Jak je již zakotveno v Listině základních práv a svobod, povinnost platit daň je stanovena zákonem, nelze uložit daň nebo poplatek bez jeho opory v zákoně (Usnesení č. 2/1993 Sb., čl. 11 odst. 5). Z čehož plyne, že nelze uložit povinnost platit daň právním předpisem nižší právní síly, než je zákon (Nováková a Králová, 2021, s. 7). Prameny daňového práva jsou především hmotněprávní předpisy jednotlivých daní upravující věcnou problematiku. Například zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů nebo zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty. Následně správa daní, respektive procesněprávní normy jsou upraveny především v zákoně č. 280/2009 Sb., daňový řád, který slouží v daňovém řízení (Nováková

a Králová, 2021, s. 2–3). Současně není přípustné, aby daňový subjekt se správcem daně jednal a uzavíral s ním dohody o výši daně či podmínkách placení. Jestliže je zákonem stanovena povinnost platit daň, nelze, až na výjimky, jako je osvobození či sleva na dani, se této povinnosti vyhnout (Radvan, 2015, s. 8). Daň vždy splňuje definiční znak peněžitého plnění, je nepřípustné ji platit v nepeněžité formě (Nováková a Králová, 2021, s. 8).

Jelikož se z daní hradí společné potřeby obyvatel, jedná se o transfer, který plyne od daňových poplatníků do veřejných rozpočtů. Nejčastěji je daňový příjem zdrojem státního rozpočtu, nicméně část daní se rozděluje též do rozpočtu samospráv obcí a krajů nebo veřejných fondů, případně do nadnárodního rozpočtu (Vančurová aj., 2020, s. 10). Určení rozpočtu, do kterého výnos z příslušné daně směřuje, vymezuje zákon č. 243/2000 Sb. o rozpočtovém určení daní (Radvan, 2015, s. 15).

Definiční znak nenávratnosti vymezuje, že zaplacená daň se již nevrací zpět a subjektu nevzniká žádný nárok vůči zaplacené částce. Platby daňového charakteru jsou zpravidla neúčelové, protože není známo, na jaký vládní projekt budou finanční prostředky použity (Vančurová aj., 2020, s. 10). Neekvivalentnost spočívá v tom, že poplatník nemá nárok na protihodnotu, která odpovídá jeho platbě (Kubátová, 2018, s. 16). Neplatí zde pravidlo, že čím vyšší daň člověk odvede, tím více se podílí na spotřebě veřejných statků a výdajů veřejného rozpočtu. U daní platí spíše opak, ten, kdo odvádí vyšší daň, čerpá z rozpočtů méně než ten, který je odvádí nižší nebo dokonce žádné (Vančurová aj., 2020, s. 10).

Z právního hlediska spadají mezi daně všechny platby, které přímo ze zákona nesou označení jako daň. Mimo to musíme vzít v potaz i ekonomické hledisko a zařadit mezi daně transfery, které nejsou přímo jako daň v zákoně pojmenovány, ale přibližují se k daním na základě svých vlastností. Příkladem je clo a zákonné pojištění, respektive příspěvky na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění (Kubátová, 2018, s. 16).

1.2 Funkce daní

Daně plní v ekonomice řadu funkcí. V následujícím textu jsou vymezeny ty nejdůležitější, a to funkce fiskální, alokační, redistribuční, stimulační a stabilizační.

1.2.1 Fiskální funkce

Fiskální funkci lze označit za primární funkci existence daní. Smyslem je naplnit veřejný rozpočet (Radvan, 2016, s. 11). Jinými slovy, je třeba pomocí daňových příjmů získat

dostatečné množství finančních prostředků k financování veřejných záležitostí (Nováková a Králová, 2021, s. 9).

1.2.2 Alokační funkce

Funkce alokační je uplatňována tehdy, pokud trh dosahuje neefektivnosti v alokaci svých zdrojů. Mezi příčiny tržního selhání se řadí existence veřejných statků, externalit nebo nedokonalá konkurence. Pokud trh selže, stát provede intervenci a redistribuuje prostředky tam, kde jich je nedostatek, v opačném případě odčerpá nadbytečné prostředky (Kubátová, 2018, s. 19). Cílem státu je zajistit opět stabilitu na trhu. Konkrétní příklad je zavedení snížené sazby daně z přidané hodnoty na knihy nebo léky. Jako protipól lze uvést zavedení ekologické nebo spotřební daně (Vančurová aj., 2020, s. 12).

1.2.3 Redistribuční funkce

Daně jsou vhodný nástroj k řešení vyrovnání rozdílů v bohatství ve společnosti. Lidé nepovažují rozdělení důchodů ve společnosti, které vzniká samotným fungováním trhu, za spravedlivé. Zavedením daňového systému dochází k přerozdělení důchodů od bohatších subjektů směrem k chudším a k zajištění sociální rovnosti ve společnosti (Široký, 2016, s. 20). Přerozdělení probíhá zejména prostřednictvím výše příjmu jedince, který se stává základem pro výpočet daně, protože nelze změřit, kdo je ve společnosti bohatší (Vančurová aj., 2020, s. 12).

1.2.4 Stimulační funkce

Smyslem daní je ovlivňování chování jedinců. Ekonomický subjekt vnímá placení daní jako přítěž, snaží se chovat tak, aby optimalizoval svoji daňovou povinnost a odváděl co nejnižší částku (Vančurová aj., 2020, s. 12). Při realizaci stimulační funkce stát uvaluje na ekonomické subjekty vyšší daňové zatížení nebo naopak poskytuje subjektům různé formy daňových úspor, zejména pomocí výhod, osvobození a slev (Radvan, 2015, s. 12).

Příkladem daňové stimulace je uvalení spotřební daně na cigarety, alkohol nebo minerální oleje. Jedná se o produkty, které škodí zdraví nebo životnímu prostředí, stát tak usiluje o omezení jejich spotřeby. Mezi daňové úspory je uváděna například možnost odečtu ztráty z podnikání od základu daně z příjmů v následujících letech z důvodu snížení podnikatelského rizika (Vančurová aj., 2020, s. 13).

1.2.5 Stabilizační funkce

Stabilizační funkce napomáhá eliminovat cyklické výkyvy v ekonomice. V období ekonomického růstu se od jednotlivců odčerpává větší část jejich příjmů prostřednictvím daní, čímž se sníží prudký růst v ekonomice a předchází se tak přehřátí ekonomiky. V období ekonomického poklesu dochází k nižším odvodům na daních. Tím může dojít k nastartování ekonomiky, protože jednotlivci mají více disponibilních příjmů na svoji spotřebu (Vančurová aj., 2020, s. 13). Výše zmíněný mechanismus v ekonomice se nazývá vestavěný neboli automatický stabilizátor (Široký, 2016, s. 21).

Nicméně tato funkce se nemá šanci rozvíjet, protože politici často v období voleb ovlivňují své voliče, kdy na jejich podporu neefektivně vynakládají veřejné výdaje, například zvyšováním sociálních dávek (Vančurová aj., 2020, s. 13). Takové záměrné vládní zásahy do ekonomiky, které jsou nezávislé na hospodářském cyklu, se nazývají diskreční opatření (Široký, 2016, s. 21).

1.3 Konstrukční prvky daní

Každá daň má své konstrukční prvky, které určují, v jaké míře dopadá na jednotlivé subjekty. Vančurová aj. (2020, s. 14) je rozděluje na základní, bez kterých se konstrukce daně neobejde a nejednalo by se tak o daň, a na ostatní, které nejsou povinné, ale plní další funkce daní. Mezi základní prvky jsou zařazeny pojmy daňový subjekt, předmět daně, základ daně, zdaňovací období a sazba daně. V ostatních prvcích je vymezeno vynětí a osvobození od základu daně a odpočty a slevy na dani.

1.3.1 Daňový subjekt

Daňový subjekt je právnická nebo fyzická osoba, která má povinnost daň strpět a odvést nebo ji zaplatit. Je nositelem daňové povinnosti. V daňové teorii je rozlišován daňový plátec a poplatník daně (Vančurová aj., 2020, s. 14). U některých daní, jako je daň z nemovitých věcí, se jedná o stejnou osobu. Existují však daně, kde to jsou subjekty odlišné, typickým příkladem je daň z přidané hodnoty (Nováková a Králová, 2021, s. 11).

Daňový poplatník je primárním nositelem daňové povinnosti, jehož příjem nebo majetek je daní přímo zatížen (Vančurová aj., 2020, s. 14). Poplatníkovi, coby nositeli daňového břemene, je daní zkrácen disponibilní důchod (Nováková a Králová, 2021, s. 11).

Jelikož by byl výběr u některých daní administrativně náročný a neefektivní, do daňového řízení vstupuje plátce daně. Jedná se o osobu, která vybere daň od daňového poplatníka. Podává daňové přiznání a na základě své vlastní odpovědnosti ji odvádí příslušnému správci daně (Radvan, 2015, s. 13).

Plátce daně figuruje zejména u nepřímých daní, tj. u daně z přidané hodnoty, spotřebních a ekologických daní. Producent připočte k ceně svých výrobků daň, ale až konečný spotřebitel je ten, kdo ji zaplatí v ceně výrobku či služby. Při výběru daně prostřednictvím daňového plátce dochází k minimalizaci daňových úniků, protože poplatník zde není v roli přímého daňového subjektu (Vančurová aj., 2020, s. 15).

Od daňových subjektů je nutné odlišit správce daně, který je důležitou zúčastněnou osobou při správě daní. Je to správní orgán, který vede daňová řízení s daňovými subjekty. Nejčastěji jsou správci daně finanční úřady, případně orgány celní správy (Vančurová aj., 2020, s. 74).

1.3.2 Předmět daně

Předmětem daně se rozumí nastání skutečnosti, na základě čehož se ukládá povinnost odvést daň do veřejného rozpočtu. Mezi tyto skutečnosti se řadí obdržení příjmu, držení majetku, věci nebo spotřeba. Vymezení předmětu, je často uvedeno přímo v názvu daně. Předmět daně je důležitým prvkem pro zjištění základu daně (Radvan, 2015, s. 14).

1.3.3 Základ daně

Základ daně je charakterizován jako kvantifikovaný předmět daně. Určuje, z čeho bude stanovena konečná daň. Základ daně poplatníka se vždy vyjadřuje v měřitelných jednotkách, a to buď v peněžních, nebo ve fyzikálních (Radvan, 2015, s. 14).

Specifické daně mají základ daně vyjádřený ve fyzikálních jednotkách, kde jednotkou může být kus či metr čtvereční. Jde o spotřební daně, energetické daně nebo silniční daně. Hodnotově jsou vyjádřeny daně, které mají základ stanoven v peněžních jednotkách. Příkladem je daň z příjmů nebo univerzální daň ze spotřeby (Vančurová aj., 2020, s. 21).

1.3.4 Zdaňovací období

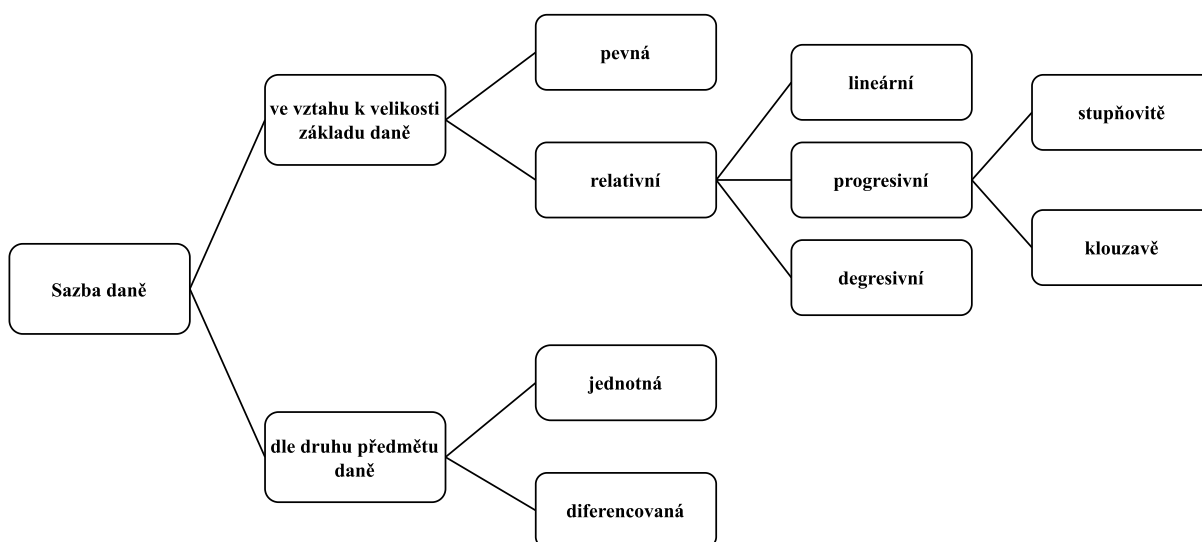
Dle Vančurové aj. (2020, s. 22) zdaňovací období udává, jak velký je časový interval, za který se posuzují skutečnosti rozhodné pro vznik daňové povinnosti. U přímých daní je nejčastěji zdaňovacím obdobím kalendářní rok, případně u daně z příjmů právnických osob se

lze setkat s hospodářským rokem. V případě nepřímých daní je pro zdanění kalendářní rok příliš dlouhý, zde se odvádí daň každý měsíc či čtvrtletí (Vančurová aj., 2020, s. 22).

1.3.5 Sazba daně

Sazba daně je důležitým konstrukčním prvkem, bez kterého se neobejde vyčíslení daňové povinnosti. Obecně ji lze charakterizovat jako algoritmus, prostřednictvím kterého se z upraveného základu daně stanoví daňová povinnost (Vančurová aj., 2020, s. 24). Existuje vždy vztah mezi sazbou daně a základem daně. Pokud je základ daně v peněžních jednotkách, sazba daně je vyjádřena v procentech. Jestliže má vyjádření ve fyzikálních jednotkách, sazba daně se stanoví v peněžních jednotkách. Z toho vyplývá, že vždy musí být vyjádřen základ nebo sazba daně v penězích, protože celkovou daň nelze stanovit v nepeněžním měřítku (Vančurová aj., 2020, s. 25).

V daňové teorii se zpravidla rozlišuje několik typů daňových sazeb viz obrázek 1. V závislosti na velikosti základu daně jsou sazby rozděleny na pevné a relativní. Pevné sazby jsou vždy v peněžních jednotkách, které jsou vztaženy k specifickému základu daně. Příkladem jsou daně ze spotřeby (Vančurová aj., 2020, s. 25). Relativní sazby daně jsou vyjádřeny procentuální sazbou vztaženou k hodnotovému vyjádření základu daně (Vančurová aj., 2020, s. 26).

Obrázek 1: Druhy sazeb daně

Zdroj: vlastní zpracování dle Vančurové aj. (2020, s. 25)

Relativní sazba daně je dělena na lineární, progresivní a případně degresivní (Radvan, 2015, s. 15). Lineární sazba je proporcionální sazbou a stanovuje se jednotným procentem ze základu daně. Míra zdanění poplatníka je stejná bez ohledu na jeho měnící se daňový základ

(Kubátová, 2018, s. 28). Pro příklad lze uvést daň z přidané hodnoty. Při progresivní míře roste velikost zdanění v závislosti na růstu základu daně. V běžném životě se lidé často setkávají s progresivitou u důchodových daní. Je rozlišována progresse stupňovitá a klouzavá. Při použití stupňovité progresse se celý základ daně vynásobí touto úrovní sazby, do jejíž daňového pásma spadá. V praxi se stupňovitá progresse nepoužívá. Demotivuje to poplatníky ke zvýšení jejich ekonomické činnosti, respektive jejich daňového základu. Z důvodu zdanění celého základu vyšší sazbou by totiž mohl poplatníkovi po zdanění absolutně poklesnout jeho disponibilní příjem. Vhodnější je použití klouzavé progresse, kdy se daňový základ postupně zdaňuje příslušnými sazbami, do jejichž intervalu spadá. Nedojde tak k absolutnímu snížení disponibilního příjmu (Vančurová aj., 2020, s. 28–31). Naopak u degresivní sazby daně s růstem základu daně klesá míra zdanění (Radvan, 2015, s. 15).

1.3.6 Vynětí z předmětu daně a osvobození od daně

Pojem vynětí z předmětu daně je zaveden z důvodu zamezení pochybnostem, co je, a co již není předmětem daně. Určuje zákonnou hranici předmětu daně, za kterou již nesahá, a tedy takový předmět nepodléhá zdanění. Účelem je zvýšení právní jistoty daňových subjektů (Nováková a Králová, 2021, s. 13).

Osvobození od daně definuje část předmětu daně, ze které se daň nevybírání. Znamená to, že takový předmět daně nevstupuje do daňové základny pro výpočet daňové povinnosti. Může se zdát, že osvobození je výhodou pro daňový subjekt, jsou ale případy, kdy může být přítěží a ve výsledku způsobí dokonce vyšší daňovou povinnost. U daně z příjmů právnických osob si subjekt nemůže snížit základ daně o výdaje, které se vztahují k jeho osvobozeným příjmům, případně nemůže ani uplatnit daňovou ztrátu, která vznikla při dosahování osvobozeného druhu příjmů. Co je od daně osvobozeno a vyjmutο z jeho předmětu vždy definují materiální právní předpisy pro jednotlivé daně (Vančurová aj., 2020, s. 19).

1.3.7 Odpočty od základu daně a slevy na dani

Klíčové je zejména uvést hlavní rozdíl mezi odpočtem a slevou. Odpočty na dani snižují základ daně, který se následně musí zdanit, přičemž slevy na dani snižují částku již vypočítané daně (Vančurová aj., 2020, s. 35). Existence odpočtů a slev na dani do určité míry komplikuje konstrukci daně. Nicméně cílem je ovlivnit chování jedinců, které je zpravidla pro společnost žádoucí. Za splnění stanovených podmínek si daňový subjekt může snížit svoji daňovou povinnost (Vančurová aj., 2020, s. 23).

1.4 Daňová integrace v EU

Daňová politika v Evropské unii je spojena s integrací členských států. Již před vznikem Evropské unie se začínalo hovořit o nutnosti daňové harmonizace a koordinace především z důvodu vytvoření jednotného evropského trhu, nicméně se vznikem EU plošná daňová harmonizace neprobíhala podle plánu a Evropská komise od ní upustila. Nutné bylo však zavést harmonizaci u nepřímých daní pro zajištění hladkého fungování vnitřního trhu (Nerudová, 2017, s. 9).

Dnes jsou nepřímé daně v rámci vnitřního obchodu harmonizovány. Došlo k odstranění bariér při obchodu mezi členskými státy, které vznikaly při rozdílných systémech nepřímého zdanění v jednotlivých zemích. Stanovila se jednoznačná pravidla pro správu daní ze spotřeby při volném pohybu zboží a služeb přes hranice (Široký, 2018, s. 139). Implementovalo se harmonizování základu daně a sazby daně, pro která platí stanovená pravidla, a mimo jiné se zavedlo daňové identifikační číslo (Kubátová, 2018, s. 231–233).

Harmonizace přímých daní dnes spíše stagnuje a neprobíhá tak rychle jako u nepřímých daní. Jedná se zejména o politický problém, jelikož státy se nechtějí vzdát svých zvyklostí a fiskální autonomie, mají obavy ze zpomalení růstu ekonomiky (Široký, 2018, s. 67). Velkou iniciativu projevuje organizace OECD, která vydává doporučení pro evropské státy. Mimo to provádí boj proti praktikám daňových rájů, což jsou země, které mají nulové či velmi nízké daně. Jsou také typické svojí netransparentností při provádění operací a selhává tam efektivní výměna informací mezi jednotlivými státy o daňových poplatnících (Kubátová, 2018, s. 202). Jedny z nejvýznamnějších dokumentů v oblasti přímých daní jsou smlouvy o zamezení dvojímu zdanění, které se netýkají pouze členských zemí EU, ale mají celosvětový rozměr. Vícenásobné zdanění vzniká z důvodu kolize daňových systémů jednotlivých států. Cílem je zejména zamezit uložení daňové povinnosti jednomu poplatníkovi ve více zemích za tutéž událost (Široký, 2018, s. 64, 117). Česká republika má sjednány smlouvy o zamezení dvojímu zdanění z oblasti daně z příjmů s více než 95 zeměmi. Smlouvy s jednotlivými státy jsou dostupné na portálu Ministerstva financí ČR (2022).

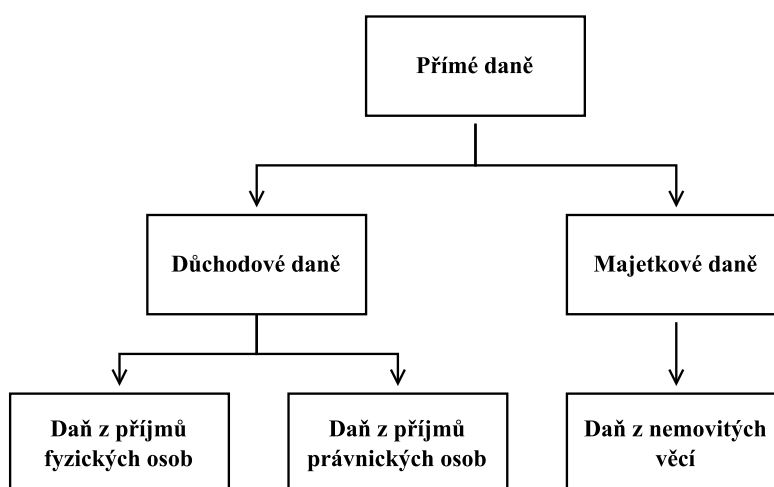
2 DRUHY DANÍ

Tématem následující kapitoly je rozbor daní, které jsou součástí daňového systému České republiky. Daně lze klasifikovat podle různých kritérií, a to například podle jejich dopadu, vztahu plátce a poplatníka, dle subjektu, objektu daně, způsobu placení či dle stanovení hodnoty daně vzhledem k daňovému základu (Radvan, 2015, s. 20). Následující analýza je zaměřena převážně na dělení daní na přímé a nepřímé, která se v publikacích uvádí nejčastěji (Kubátová, 2018, s. 20). Speciální je klasifikace podle metodiky OECD, protože umožňuje zahrnout mezi daně také příspěvky na sociální zabezpečení. Takové dělení se často používá ke statistickým účelům zejména pro mezinárodní srovnání (Kubátová, 2018, s. 23). Z tohoto důvodu je v rámci této kapitoly popsáno rovněž sociální pojištění. Závěr kapitoly je věnován daňovému mixu České republiky.

2.1 Daně přímé

Přímé daně jsou charakteristické svojí adresností. Daň je vyměřena přímo jednotlivým poplatníkům na základě jejich důchodové nebo majetkové situace. Daňový subjekt nemůže přenechat daňové břemeno jiné osobě, ale sám musí svoji daň přiznat v daňovém přiznání. Následně je povinen ji odvést příslušnému správci daně a zaplatit ji ze svého důchodu (Kubátová, 2018, s. 20).

Mezi přímé daně se řadí daně důchodové, respektive daň z příjmů fyzických osob a daň z příjmů právnických osob a daně majetkové, kam spadá daň z nemovitých věcí (Radvan, 2015, s. 20). Rozdělení je znázorněno graficky na obrázku 2.

Obrázek 2: Rozdělení přímých daní

Zdroj: vlastní zpracování dle Vančurové aj. (2020, s. 61)

2.1.1 Důchodové daně

Důchodové daně jsou nezbytnou součástí vyspělých států a moderních daňových systémů. Jedná se o složitě konstrukčně složené daně (Vančurová aj., s. 156). V České republice je uplatňována daň z příjmů fyzických osob a právnických osob, přičemž obě tyto daně jsou upraveny jedním právním předpisem, a to zákonem č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů. Důvodem jedné právní úpravy je, do určité míry, podobnost těchto daní. Předmětem je vždy příjem osoby, ať už se jedná o jednotlivce nebo právnickou osobu. Shodně jsou upraveny odpisy, odčitatelné položky, výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů a další. Nicméně jsou zde i velké odlišnosti, například ve stanovení základu daně nebo v sazbách (Radvan, 2015, s. 25).

Daň z příjmů fyzických osob je jednou z nejdůležitějších daní. Typické je zohlednění progresivní povahy zdanění a uplatnění daňové spravedlnosti. Ve velké míře se zde uplatňuje redistribuční funkce, kde je kladen důraz na solidaritu a sociální spravedlnost poplatníků (Kubátová, 2018, s. 159). Prvotním cílem je redistribuce části důchodů od osob s větším příjmem k sociálně slabším osobám. K tomu se ve značné míře využívá několik konstrukčních prvků, ať už se jedná o osvobození od daně, odpočet od základu daně nebo slevy na dani (Vančurová aj., 2020, s. 156). Z celkového pohledu má tato daň dobré vlastnosti pro působení v ekonomice. Její výnos je pružný, neovlivňuje ceny zboží a služeb, jako tomu je u nepřímých daní, rovněž je vhodným makroekonomickým stabilizátorem prostřednictvím progresivního zdanění (Kubátová, 2018, s. 164). Této dani budou podrobněji věnovány následující kapitoly.

Pro výpočet daně z příjmů právnických osob je výchozí hodnotou účetní výsledek hospodaření. Pro stanovení základu daně je však nutné tuto hodnotu upravit. Primárním cílem daně z příjmů právnických osob není zajištění sociální rovnosti, tudíž se zde uplatňuje lineární devatenáctiprocentní sazba daně (Široký, 2016, s. 62–63). Své využití najde v hospodářské politice jako nástroj ke stimulaci chování podniků. V zákonné úpravě nalezneme možnost uplatnit odčitatelné položky od základu daně nebo slevy na dani, které podporují aktivity podniků prospěšné pro společnost (Kubátová, 2018, s. 189). Příkladem je podpora vědy a výzkumu, poskytování odborného vzdělávání, možnost odpočtu daňově ztráty nebo sleva při zaměstnání zdravotně postiženého zaměstnance (Zákon č. 586/1992 Sb., § 34, § 35). Naopak nevýhodou může být obtížné stanovení zdanitelného zisku, neboť transformovat účetní zisk na daňový základ je složitou operací (Kubátová, 2018, s. 187). Jelikož se zdaňuje velice mobilní

kapitál, je dalším celosvětovým problémem jeho přesun do jiného státu s výhodnějšími daňovými podmínkami (Vančurová aj., 2020, s. 96).

2.1.2 Majetkové daně

V České republice je v současné době vybírána jediná majetková daň, a to daň z nemovitých věcí. Dříve se na území České republiky vybírala také daň z nabytí nemovitých věcí, která však byla s účinností od 1. 1. 2021 zákonem zrušena (Zákon č. 386/2020 Sb.). Ve většině zemí OECD je uplatňována daň dědická a darovací, nicméně Česká republika tyto daně zrušila, stejně jako například Slovensko (Kubátová, 2018, s. 250–251).

Majetkové daně jsou jedny z nejstarších typů daní. Dnes však v porovnání s ostatními daněmi mají zanedbatelný význam. Česká republika má jedny z nejnižších výnosů majetkových daní v OECD (Kubátová, 2018, s. 239). I přesto na ně nelze zapomínat, protože v ekonomice hrají důležitou roli. Jsou stabilním daňovým výnosem, a to zejména z důvodu majetkové základny, která není příliš závislá na vývoji ekonomiky, jako tomu je například u daní z příjmů (Vančurová aj., 2020, s. 366).

Daň z nemovitých věcí se v České republice řídí zákonem č. 338/1992 Sb. o dani z nemovitých věcí. Tato daň se fakticky skládá ze dvou daní, a to ze staveb a jednotek a daně z pozemků (Radvan, 2015, s. 54). V ČR je jedna z nejdůležitějších příjmů rozpočtu územních samosprávných celků, jelikož celý výnos plyne do rozpočtu té obce, v jejichž katastru se daná nemovitá věc nachází (Kubátová, 2018, s. 247). Mimo to si obce mohou obecně závaznou vyhláškou regulovat výši daně pomocí zákonem stanovených koeficientů (Radvan, 2015, s. 58). Jelikož je předmětem daně vždy nemovitá věc, není její výběr tak náročný. Z důvodu evidence v katastru nemovitostí nemůže daňový subjekt nemovitost zatajit a nedochází tak k častým daňovým únikům (Vančurová aj., 2020, s. 367).

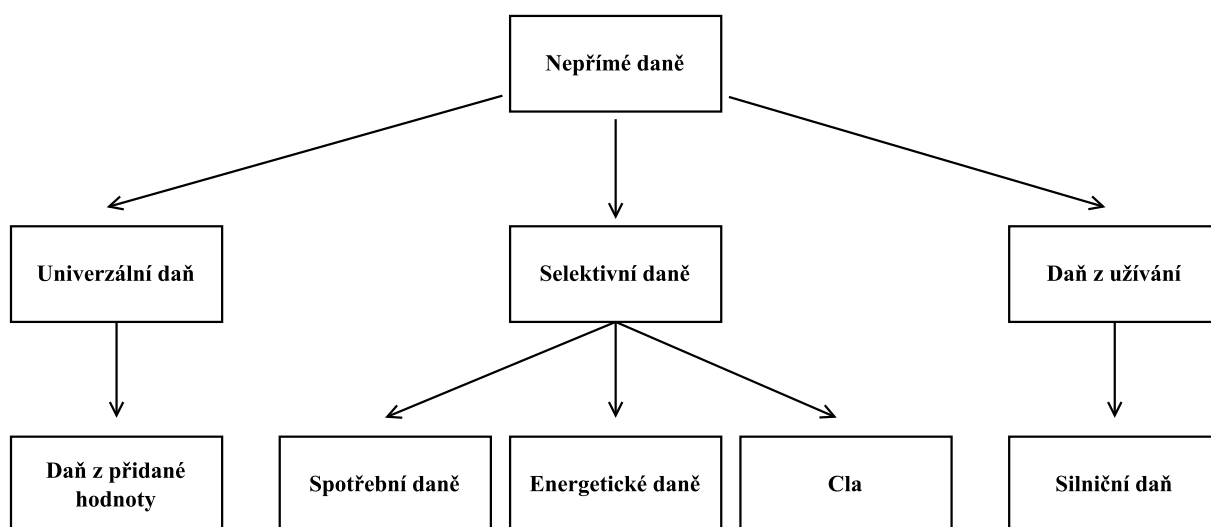
Existuje spousta výjimek, které do předmětu daně vůbec nespadají nebo jsou osvobozeny. Důvodem pro osvobození nemovitosti je její veřejně prospěšné využití, ochrana životního prostředí nebo veřejná dopravní infrastruktura (Vančurová aj., 2020, s. 372). Pro určení základu daně se musí rozlišovat jeho předmět. Základem daně u zemědělské půdy je skutečná výměra nemovitosti v peněžních jednotkách podle oceňovacích předpisů. Následně se uplatní sazba daně v procentuální částce. U ostatních pozemků a staveb a jednotek se základ daně vyjádří ve skutečné výměře v metrech čtverečních a sazba daně je pevně stanovena v peněžních jednotkách. Nicméně sazba daně je diferencovaná podle druhu pozemku a stavby (Radvan, 2015, s. 58).

Zdaňovacím obdobím daně z nemovitých věcí je kalendářní rok, za předpokladu, že rozhodný je vždy stav k 1.1. daného zdaňovacího období. Daňové přiznání podává poplatník pouze jednou, a to při vzniku nové povinnosti zaplatit daň nebo pokud dojde ke změně. V ostatních případech se hradí pouze splátka daně (Vančurová aj., s. 387).

2.2 Daně nepřímé

U nepřímého zdanění je typickým znakem jeho neadresnost. Předmět daně tvoří spotřeba statků. Pracuje se zde s pojmy plátce a poplatník. Plátce, jakožto výrobce nebo prodejce odvádí daň správci daně. Zatímco poplatník, jako konečný spotřebitel, je daní přímo zatížen a platí daň zahrnutou v ceně zboží či služby (Kubátová, 2018, s. 20). Hlavním důvodem odvodu daně plátcem místo poplatníka je neefektivnost. Docházelo by ke vzniku nadměrných administrativních nákladů a byla by zde větší příležitost pro praktikování daňových úniků, jestliže by každý poplatník nepřímých daní podával sám daňové přiznání (Vančurová aj., 2020, s. 43).

V rámci nepřímých daních se rozlišují daně všeobecné a selektivní. Mezi ty všeobecné se v České republice řadí daň z přidané hodnoty a mezi selektivní spadají daně spotřební, energetické a cla (Vančurová aj., 2020, s. 64, 67). Dále klasifikace daní dle OECD mezi nepřímé daně řadí daň silniční jako daň z užívání (Vančurová aj., 2020, s. 270). Rozdělení nepřímých daní je znázorněno na obrázku 3.

Obrázek 3: Rozdělení nepřímých daní

Zdroj: vlastní zpracování dle Vančurové aj. (2020, s. 64)

2.2.1 Všeobecné daně

Jako jedinou přípustnou všeobecnou daní ze spotřeby na území Evropské unie je daň z přidané hodnoty (Kubátová, 2018, s. 231). Jelikož je v rámci EU plně harmonizována, Česká republika se musí řídit evropskými předpisy, což je promítnuto do české právní regulace, zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty. Musí být dodržovány podmínky Evropské unie pro stanovení základu daně nebo například sazeb daně (Radvan, 2015, s. 77).

Daň z přidané hodnoty je univerzální daní. Je odváděna ze všech podnikatelských aktivit, přičemž předmětem daně je pouze přidaná hodnota. Přidaná hodnota je hodnota zboží, kterou si plátce připočítal k inputům jako svůj výnos z uskutečněného obchodu. Daň je neutrální ke konkurenci a neznevýhodňuje žádné výrobní aktivity. Jsou odstraněny duplicity, jelikož se zdaní pouze nová výroba, vstupy se znovu nezdaňují a dochází k jejich odpočtu od daně (Široký, 2016, s. 72).

Další výhodou této daně, kromě již výše zmíněné neutrality a odstranění duplicity, je podpora mezinárodního obchodu. Konstrukce daně umožňuje vyvázet zboží a služby bez zdanění. Tato daň je dále odolná proti daňovým únikům a je spolehlivým výnosem pro stát, jelikož je jednou z nejvýnosnějších daní. Mezi hlavní nevýhody patří její administrativní náročnost a nákladovost (Kubátová, 2018, s. 225–227).

2.2.2 Selektivní daně

Mezi selektivní daně se v České republice řadí spotřební, ekologické daně, clo či daň z hazardních her (Vančurová aj., 2020, s. 270). Pro zboží, které je předmětem selektivních daní neboli akcízí, je typické vysoké daňové zatížení. Dochází ke dvojímu zdanění, jelikož vypočtená daň je rovněž součástí základu daně pro výpočet daně z přidané hodnoty (Kubátová, 2018, s. 233). Hlavním důvodem je zejména snaha odradit lidi od spotřeby komodit, které jsou předmětem daně, protože škodí zdraví nebo životnímu prostředí (Široký, 2016, s. 81).

Spotřební daní jsou zatíženy minerální oleje, líh, víno a meziprodukty, pivo, tabákové výrobky a surový tabák (Vančurová aj., 2020, s. 64). V rámci zajištění výběru spotřební daně se využívá institut daňového skladu, kde jsou výrobky vyráběny a skladovány. Ke vzniku daňové povinnosti dochází již při výrobě či dovozu výrobku. V rámci daňových skladů, mezi nimiž se výrobky pohybují, je však výrobek v režimu podmíněného osvobození. Podmíněné osvobození je režim, ve kterém nedochází ke zdanění, daň je přiznána a je splatná až při výstupu z daňového skladu v zemi konečného spotřebitele (Kubátová, 2018, s. 235). Základem daně je

množství, sazby jsou pevné a diferencované dle jednotlivých skupin výrobků (Vančurová aj., 2020, s. 291). Zdaňovacím obdobím je kalendářní měsíc. Plátce, coby provozovatel daňového skladu, podává daňové přiznání celnímu úřadu, nikoliv finančnímu úřadu (Vančurová aj., 2020, s. 294).

V rámci ekologických daní je vybírána daň ze zemního plynu, z pevných paliv a elektřiny. Konstrukce této daně je velice podobná spotřební dani, co se týká stanovení základu daně, sazby daně, zdaňovacího období či správy daně před celním úřadem (Vančurová aj., 2020, s. 295–297).

2.2.3 Daň z užívání

Silniční daň nese v sobě určitá specifika. Na základě klasifikace daní dle metodiky OECD se řadí jako nepřímá daň ke skupině daní z užívání vybraných výrobků (Vančurová aj., 2020, s. 270). Z hlediska její konstrukce je sporné zařazení mezi daně ze spotřeby, protože splňuje charakter daně přímé. Je odváděna poplatníkem, není obsažena v ceně zboží, ale odvádí se za užívání silničního motorového vozidla, zdaňovacím obdobím je rok (Vančurová aj., 2020, s. 65).

V České republice je silniční daň upravena zákonem č. 16/1993, o dani silniční. Důležité je zmínit, že s účinností od 1.1. 2022 došlo k významné novelizaci tohoto zákona. Z důvodu prudkého nárustu cen pohonných hmot byla definitivně zrušena silniční daň pro osobní motorová vozidla do 3,5 tuny hmotnosti provozovaná k podnikání. Předmětem daně je pouze nákladní vozidlo a jeho přípojné vozidlo s hmotností nad 3,5 tuny. Nicméně vozidla od 3,5 do 12 tun mají zákonem stanovenou nulovou výši daně, z čehož vyplývá, že k faktickému zdanění dojde pouze u vozidel nad 12 tun (Grant Thornton, 2022). Poplatníkem daně je osoba, která je jako vlastník zapsána v technickém průkazu vozidla. Výše daně je závislá na druhu vozidla, největší povolené hmotnosti v tunách a počtu náprav. Základ daně je vyjádřen ve fyzických jednotkách. Sazba daně je pevná a diferencovaná dle parametrů vozidla (Finanční správa ČR, 2022). V rámci novelizace došlo k výraznému snížení sazeb pro zdanitelná vozidla a dále byly zrušeny zálohy v průběhu roku. Nyní již nedochází k odvodu čtvrtletních záloh, jako tomu bylo před novelou zákona. Poplatníci daně mají pouze povinnost zpracovat daňové přiznání do 31.1. následujícího roku a v této lhůtě je daň také splatná (Grant Thornton, 2022). Jedná se o daň účelovou, která v ČR plyne do Státního fondu dopravní infrastruktury, z něhož jsou hrazeny opravy, údržba a výstavba silnic a dálnic (Tepperová, 2019, s. 16).

2.3 Sociální pojištění

Specifické postavení mezi daněmi má sociální pojištění. Tak jako tomu je u daní, jedná se o platbu povinnou, pravidelnou a plánovanou, nicméně jsou zde odlišnosti v účelovosti a ekvivalenci. Míra ekvivalence je v některých částech systému sociálního pojištění uplatňována na základě principu zásluhovosti. Pro poplatníka to znamená, že čím více peněz do systému odvede, tím mu z něj plynou vyšší nároky (Vančurová, 2021, s. 21). Hlavním úkolem příspěvků na sociální zabezpečení je krytí výdajů spojených se vznikem životních událostí kupříkladu ve stáří, invaliditě, nemoci, mateřství, nezaměstnanosti, při pracovním úrazu, zdravotní péči a v dalších. Systémy sociálního pojištění se v jednotlivých státech výrazně liší. V některých zemích nejsou takové příspěvky vůbec zavedeny a sociální zabezpečení je poskytováno buď z vybraných daní, nebo to stát čistě nechává na každém občanovi (Kubátová, 2018, s. 206).

V České republice se sociální pojištění skládá z veřejného zdravotního pojištění a ze sociálního zabezpečení. Prostřednictvím zákonného zdravotního pojištění se kryjí výdaje spojené s nutnou zdravotní péčí. Sociální zabezpečení se dále dělí na několik subsystémů, a to na důchodové pojištění, nemocenské pojištění a státní politiku zaměstnanosti (Vančurová, 2021, 22–23).

Zákonné pojištění je úzce spojeno s osobní důchodovou daní. Povinnost odvádět sociální pojištění ze zaměstnaneckých příjmů je rozdělena mezi zaměstnance a zaměstnavatele, rovněž jej odvádí podnikající fyzické osoby. Jestliže je fyzická osoba zaměstnána a zároveň také podniká, je povinna platit příspěvky z obou svých příjmů (Kubátová, 2018, s. 209). Jelikož každý občan České republiky musí mít zdravotní pojištění, za občany, kteří nejsou ekonomicky aktivní, platí pojištění stát. Jedná se hlavně o děti a studenty či důchodce (Kubátová, 2018, s. 214).

V konstrukci pojistného se využívají pojmy vyměřovací základ či rozhodné období. Rozhodné období je časový úsek, za který se určuje vyměřovací základ. Zpravidla je to kalendářní měsíc, ale u osob samostatně výdělečně činných se jedná o kalendářní rok (Zákon č. 589/1992 Sb., § 6). Vyměřovacím základem u zaměstnanců je úhrn všech jejich příjmů, od kterých lze odečíst hodnoty, které pojistnému nepodléhají. Jedná se zejména o odstupné nebo náhradu škody (Zákon č. 589/1992 Sb., § 5 odst. 1). Vyměřovacím základem u podnikajících fyzických osob je částka, kterou si určí tato osoba, nicméně musí dosahovat minimálně padesáti procent hodnoty dílčího základu daně z příjmů ze samostatné činnosti

(Zákon č. 589/1992 Sb., § 5b odst. 1). Sazba daně je lineární a určená zvláště pro zaměstnance, zaměstnavatele a osoby samostatně výdělečně činné (Zákon č. 589/1992 Sb., § 7 odst. 1). Existence minimálního a maximálního vyměřovacího základu může způsobovat regresivní účinek (Široký, 2016, s. 65).

2.4 Daňové ukazatele

Základním ukazatelem, který popisuje daňový systém a rovněž velikost daňového zatížení obyvatelstva, je daňová kvóta. Jedná se o měřítko, které stanovuje poměr celkových daňových příjmů veřejných rozpočtů k hrubému domácímu produktu v běžných cenách. Často ji využívají země OECD k mezinárodnímu srovnání (Široký, 2018, s. 40).

Efektivní daňová sazba procentuálně vyjadřuje dopad daně na příjem poplatníka. Vypočítá se jako podíl daňové povinnosti a hrubého příjmu či zisku podnikatele (Vančurová aj., 2020, s. 37).

Rovněž daňový mix je další charakteristikou daňového systému ve státu. Měří podíl výnosu jednotlivých druhů daní na celkových daňových příjmech, z čehož se lze dočíst, které daně jsou hlavním zdrojem příjmů pro stát, a které mají naopak pouze doplňkový charakter. V současné době se daňový mix ve státech výrazně nemění a podíl jednotlivých daní se poměrně ustálil (Kubátová, 2018, s. 141). Na základě statistických údajů z OECD (2021) má v České republice největší podíl sociální pojistné, které činí téměř 50 % všech daňových příjmů. Největší daňový výnos v právním slova smyslu plyne z daně z přidané hodnoty, který činí 23 %. Daň z příjmů fyzických osob a právnických osob se každá podílí přibližně deseti procenty. Naopak výnos z majetkových daní má zanedbatelný význam.

3 DAŇOVÁ LEGISLATIVA ZEMÍ V4 V OBLASTI DANĚ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB

Kapitola je zaměřena na rozbor daně z příjmů fyzických osob v jednotlivých zemích Visegrádské skupiny. Pozornost je věnována zejména zdanění závislé činnosti a samostatné výdělečné činnosti.

Konstrukce daně z příjmů fyzických osob je jedna z nejsložitějších v celém daňovém systému, protože daň musí být poplatníkovi stanovena individuálně s přihlédnutím na jeho platební schopnost (Vančurová, 2021, s. 25–26).

Visegrádská čtyřka je uskupení středoevropských států, jejíž součástí je Česká republika, Slovensko, Polsko a Maďarsko. Aliance V4 vznikla v roce 1991 se záměrem dosáhnout západoevropské integrace. V roce 2004 vstoupily všechny čtyři státy do Evropské unie. Kooperace pokračovala i nadále s cílem zvýšit povědomí o středoevropských státech a obhajovat zájmy středoevropského regionu v EU. V4 není institucionalizovanou aliancí, funguje na principu spolupráce a pořádání meetingů s představiteli jednotlivých států na různých úrovních (Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2020).

3.1 Česká republika

Daň z příjmů fyzických osob se vybírá za kalendářní rok. Povinnost podat daňové přiznání a zaplatit daň je do konce třetího měsíce po uplynutí zdaňovacího období. Jestliže podává poplatník daňové přiznání elektronicky, lhůta se prodlužuje do čtyř měsíců od konce zdaňovacího období. Pokud za poplatníka zpracovává daňové přiznání daňový poradce, prodlužuje se lhůta na 6 měsíců (Zákon č. 280/2009 Sb., § 136 odst. 1, 2).

Poplatníkem daně z příjmů fyzických osob v ČR je buď daňový rezident, nebo daňový nerezident. Daňovým rezidentem České republiky je fyzická osoba, která má na českém území bydliště nebo se na území v průběhu zdaňovacího období zdržuje alespoň 183 dní. Daňový rezident má neomezenou daňovou povinnost, tudíž zdanění podléhají celosvětové příjmy, jak ze zdrojů na území ČR, tak ze zahraničí. Naopak za nerezidenta je považována osoba, která se na českém území nezdržuje ani nebydlí nebo zde pobývá pouze za účelem studia nebo léčení. Nerezidenti mají omezenou daňovou povinnost, zdanění podléhají pouze příjmy ze zdrojů na území ČR (Macháček, 2021, s. 35).

3.1.1 Předmět daně

Řada příjmů je ze zdanění vyňata nebo je od daně osvobozena. Předmětem daně nejsou přijaté úvěry a zápůjčky nebo příjmy plynoucí z vypořádání společného jmění manželů (Zákon č. 586/1992 Sb., § 3 odst. 4). Výčet osvobozených příjmů je velice rozsáhlý, kompletní seznam lze nalézt v § 4 zákona č. 586/1992 Sb.

Předmětem daně jsou veškeré zdanitelné příjmy poplatníka v peněžní i nepeněžní formě (Vančurová, 2021, s. 83). V § 6 až 10 zákona č. 586/1992 Sb. je upraveno pět dílčích základů daně. Rozlišují se příjmy ze závislé činnosti, samostatné činnosti, z kapitálového majetku, nájmu a ostatní příjmy.

3.1.2 Příjmy ze závislé činnosti

Příjmem ze závislé činnosti se rozumí zejména obdržení mzdy nebo platu z pracovněprávního, služebního nebo jiného obdobného poměru či funkčních požitků. Dále sem lze zařadit příjmy plynoucí za práci člena družstva, společníka společnosti s ručením omezeným a komanditisty v komanditní společnosti nebo odměnu likvidátora (Zákon č. 586/1992 Sb., § 6 odst. 1).

Dílčím základem daně příjmů ze závislé činnosti jsou hrubé příjmy poplatníka bez možnosti uplatnění výdajů. Rovněž od tohoto dílčího základu daně nelze odečíst záporný výsledek, respektive vzniklou daňovou ztrátu z příjmů ze samostatné činnosti nebo z nájmu (Vančurová aj., 2020, s. 168–169).

3.1.3 Příjmy ze samostatné činnosti

Pro účely zákona o daních z příjmů se rozlišuje příjem ze zemědělské výroby, vodního a lesního hospodářství a z živnostenského podnikání. Rovněž sem spadají příjmy z podnikání podle zvláštních předpisů, jako jsou příjmy daňových poradců, auditorů nebo lékařů. V rámci tohoto dílčího základu se zdaní i obdrženy podíl ze zisku společníka veřejné obchodní společnosti a komplementáře komanditní společnosti, příjmy z nájmu majetku, který je součástí obchodního majetku, a příjmy z autorských honorářů (Zákon č. 586/1992 Sb., § 7 odst. 1, 2).

Soukromý podnikatel pro stanovení základu daně může od svých příjmů odečíst prokazatelně vynaložené výdaje na dosažení, udržení a zajištění svých příjmů (Vančurová, 2021, s. 103). Může uplatnit své výdaje buď ve skutečné výši (pomocí údajů z účetnictví nebo daňové evidence), nebo procentem z příjmů, respektive paušálem (Vančurová, 2021, s. 171).

V tabulce 1 jsou vymezeny procentní hodnoty pro jednotlivé činnosti a maximální výše, kterou lze v dané kategorii uplatnit (Vančurová aj., 2020, s. 196–197).

Tabulka 1: Sazby a maximální hranice paušálních výdajů

Typ podnikání	Sazba (v %)	Maximální částka (v Kč)
Zemědělská výroba, lesní, vodní hospodářství, řemeslná živnost	80	1 600 000
Ostatní živnostenské podnikání	60	1 200 000
Nájem majetku	30	600 000
Jiná samostatná činnost	40	800 000

Zdroj: vlastní zpracování dle § 7 odst. 7 zákona č. 586/1992 Sb.

Relativně novou možností zdanění příjmů ze samostatné činnosti je využití paušální daně. Do paušálního režimu může podnikající fyzická osoba vstoupit dobrovolně za předpokladu, že není plátcem DPH, nepřesáhla za bezprostředně předcházející zdaňovací období rozhodné příjmy pro zvolené pásmo, nebylo vůči ní zahájeno insolvenční řízení a za dalších požadovaných podmínek uvedených v § 7a odst. 1 zákona č. 586/1992 Sb. Poplatník v paušálním režimu hradí každý měsíc stejnou částku, která zahrnuje zálohu na daň a odvody na zákonné pojištění. Na konci zdaňovacího období se nepodává daňové přiznání a nevznikají žádné přeplatky ani nedoplatky, má se za to, že byla daňová povinnost splněna. Od roku 2023 byla v souvislosti se zvýšením limitu pro plátcovství DPH stanovena tři pásma paušálního režimu, do kterých může poplatník vstoupit na základě výše a charakteru příjmů ze samostatné činnosti z minulého roku. Jednotlivá pásma se liší velikostí měsíční paušální zálohy (Finanční správa ČR, 2023)

3.1.4 Další příjmy

Příjmem z kapitálového majetku se rozumí příjem z držby finančního majetku. Kapitálové příjmy, které jsou časté, a ne příliš vysoké hodnoty, například úroky z vkladů na účtech, které nejsou určeny k podnikání, výnosy z dluhopisů nebo podíly na zisku kapitálových společností se zdaní srážkovou daní. Dílčí základ daně tvoří úroky z vkladů na účtech určených k podnikání nebo úroky z poskytnutých zápůjček a úvěrů. Od kapitálových příjmů nelze, až na výjimky, odečíst žádné výdaje. Do dílčího základu daně § 9 zákona č. 586/1992 Sb. se zahrnují příjmy z nájmu. Základem daně jsou příjmy snížené o výdaje, které lze uplatnit buď ve

skutečné výši, nebo paušálním výdajem ve výši 30 %. Do ostatních příjmů spadají všechny příjmy, které nejsou zaevidovány v předchozích dílčích základech (Vančurová aj., 2020, s. 213–215).

3.1.5 Základ daně a sazba daně

Celkový základ daně vznikne ze součtu všech dílčích základů daně. Sazba daně z příjmů fyzických osob činí do 48násobku průměrné mzdy 15 %. Jakákoliv část převyšující tuto hodnotu je zdaněna 23% sazbou. Daň se vypočítá jako součet součinů příslušných sazeb daně a základů daně sníženého o nezdanitelné části základu daně a odčitatelné položky. Celkový základ daně se zaokrouhluje na celé stokoruny dolů (Zákon č. 586/1992 Sb., § 16).

3.1.6 Odpočty od základu daně

V § 15 zákona č. 586/1992 Sb. jsou vymezeny nezdanitelné části základu daně, pro jejichž uplatnění jsou stanoveny jasná pravidla a limitní částky. Jedná se o možnost odpočtu poskytnutého bezúplatného plnění na veřejně prospěšné účely, zaplacených úroků z úvěrů na bytové potřeby, příspěvků na soukromé životní pojištění a penzijní připojištění nebo zaplacené členské příspěvky v odborové organizaci. Následně dle § 34 zákona č. 586/1992 Sb. lze využít odčitatelnou položku na podporu výzkumu a vývoje a odborného vzdělávání nebo odečet daňové ztráty.

3.1.7 Slevy na dani

Od základní částky vypočítané daně je možné odečíst slevy na dani. Zaměstnanec, který podepsal u svého zaměstnavatele prohlášení k dani, může využít slevu na poplatníka. Dále lze uplatnit slevu na invaliditu, studenta, umístění dítěte a na manžela. Celou výši slevy může poplatník uplatnit pouze tehdy, pokud jeho výše daně není nižší než hodnota slevy (Macháček, 2019, s. 64–65). Poplatník může uplatnit na každé vyživované dítě, které s ním žije ve společné domácnosti, daňové zvýhodnění ve formě slevy na dani nebo daňového bonusu. Zákonem jsou stanoveny podmínky, kdy může poplatník tuto optimalizaci daně využít (Zákon č. 586/1992 Sb., § 35c odst. 1).

3.2 Slovensko

Povinnost podat daňové přiznání a zaplatit daň je na Slovensku do 31. března roku následujícího po skončení zdaňovacího období. Zdaňovacím obdobím je kalendářní rok (Široký, 2018, s. 323).

3.2.1 Předmět daně

Předmětem daně z příjmů fyzických osob jsou příjmy ze závislé činnosti, z podnikání a jiné samostatné činnosti, nájmu, kapitálového majetku a ostatní příjmy (Šíroký, 2018, s. 321). Mezi osvobozené příjmy se řadí náhrady škody, stipendia, příspěvky za zásluhy ve sportovní oblasti či vyplacené dávky ze sociálního pojištění, za splnění stanovených pravidel rovněž příjem z prodeje nemovitostí (Finančné riaditeľstvo SR, 2022).

3.2.2 Příjmy ze závislé činnosti

Za příjem ze závislé činnosti je považována mzda nebo plat ze zaměstnání a všechny další peněžní i nepeněžní odměny poskytnuté zaměstnancům. Řadí se sem rovněž odměny členům představenstva nebo společníkům společnosti s ručením omezeným. Základem daně zaměstnance je příjem snížený o zákonné odvody placené zaměstnanci na sociální pojištění ve výši 9,4 % a zdravotní pojištění, které činí 4 %. Vyměřovacím základem pro výpočet pojistného jsou hrubé mzdy (EY Global, 2022, s. 1388–1391).

3.2.3 Příjmy ze samostatné činnosti

Další dílčí základ daně představuje příjem z podnikání fyzické osoby, jiné samostatné výdělečné činnosti, nájmu a použití díla (Finanční správa SK, 2022). Základem daně jsou příjmy snížené o prokazatelně vynaložené výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů. OSVČ, která není plátcem DPH může využít paušální výdaje ve výši 60 % z příjmů, maximálně lze však za zdaňovací období odečíst 20 000 EUR. U příjmu z nájmu nemovitostí, případně nájmu movitých věcí tvořící příslušenství k nemovitosti, lze odečíst pouze skutečné výdaje, nikoliv paušální (EY Global, 2022, s. 1386).

3.2.4 Další příjmy

U převážné většiny kapitálových příjmů se daň vybírá srážkou ve výši 19 %. Daň odvede osoba, která částku vyplácí a příjemce dostane příjem již zdaněný. Kapitálové příjmy, které se nezdaňují srážkovou daní, nejsou součástí celkového základu daně, ale jsou zdaněny odděleně pomocí zvláštního základu daně v jednotné 19% sazbě. Samostatně se zdaňují například úroky z poskytnutých úvěrů a zápůjček, výnosy ze směnek či ze státních dluhopisů a státních pokladničních poukázek (Finančné riaditeľstvo SR, 2021).

3.2.5 Základ daně a sazba daně

Výchozím bodem pro výpočet daně je celkový základ daně, který se zjistí jako součet dílčích základů daně (Široký, 2018, s. 322). Sazba daně z příjmů fyzických osob má progresivní charakter. Jestliže má poplatník základ daně do 176,8násobku životního minima, sazba daně činí 19 %. Jakákoliv přesahující suma základu daně je zdaněna 25% sazbou (PwC, 2022a). Od příjmů ze závislé činnosti a z podnikání lze odečíst nezdánitelné části základu daně a uplatnit daňový bonus (Finančné riaditeľstvo SR, 2022).

3.2.6 Odpočty od základu daně

Daňový poplatník, který nemá za zdaňovací období základ daně vyšší než 92,8násobek životního minima si může uplatnit částku ve výši 21násobku životního minima jako nezdánitelnou část základu daně na poplatníka. Poplatníkům s příjmy přesahujícími 92,8násobek životního minima se nezdánitelná částka postupně snižuje podle vzorce až na nulu (EY Global, 2022, s. 1388).

Dále je možnost si uplatnit nezdánitelnou část základu daně na manžela či manželku žijící s poplatníkem ve společné domácnosti. Podmínkou pro uplatnění této položky je existence alespoň jedné z následujících situací, a to že se manželka starala o nezaopatřené dítě, pobírala ošetrovné, byla vedena v evidenci úřadu práce a aktivně si hledala zaměstnání nebo je zdravotně postižená. Příspěvek může dosahovat až 19,2násobku životního minima, nicméně výše závisí na velikosti příjmu poplatníka i manželky (Finančné riaditeľstvo SR, 2022).

Základ daně se může případně snížit o daňovou ztrátu vykázanou v minulých obdobích nebo o příspěvky na doplňkové důchodové spoření (Finančné riaditeľstvo SR, 2022).

3.2.7 Slevy na dani

K optimalizaci daňové povinnosti lze využít také takzvaný daňový bonus, který plní stejný účel jako slevy na dani v ČR. Od základní částky vypočítané daně lze odečíst daňový bonus na vyživované dítě a na zaplacené úroky z hypotečního úvěru poplatníka ve věku 18–35 let (Finančné riaditeľstvo SR, 2022).

Daňový bonus na dítě prošel od 1.7. 2022 změnou. Zrušila se podmínka dosažení hranice 6násobku minimální mzdy pro uplatnění daňového bonusu a sledují se nyní pouze dvě věkové kategorie dětí, a to do 15 let a nad 15 let. Pro rok 2023 lze odečíst 100 EUR měsíčně na dítě mladší patnácti let a 50 EUR měsíčně na dítě starší patnácti let (Jaspis, 2023). Zároveň se nově

stanovila maximální částka daňového bonusu, poplatník ho může uplatnit ve výši 20–55 % ze základu daně v závislosti na počtu vyživovaných dětí (Jaspis, 2023).

3.3 Polsko

Polská právní úprava daně z příjmů fyzických osob prošla v roce 2022 významnými změnami. Změnila se daňová pásma, stanovila se nezdánitelná částka, zrušila se možnost odečtu zaplaceného zdravotního pojistného od daně pro poplatníky využívající progresivního zdanění pomocí daňového sazebníku a mimo jiné se zavedly nové daňové úlevy (PwC, 2023a).

Podat daňové přiznání a zaplatit daň je nutné do konce dubna následujícího zdaňovacího období, kterým je kalendářní rok (Široký, 2018, s. 299).

3.3.1 Předmět daně

Předmětem daně jsou příjmy ze zaměstnání včetně příjmů z důchodu, dále příjmy z podnikání, příjmy dosažené ve vybraných sektorech v zemědělství, příjmy z nemovitého majetku, investičního majetku, prodeje nemovitého a movitého majetku a majetkových práv a poslední skupinu tvoří ostatní příjmy (Široký, 2018, s. 298).

3.3.2 Příjmy ze závislé činnosti

Základem daně z příjmů ze zaměstnání je veškerá odměna snižená o zaplacené příspěvky na sociální zabezpečení hrazené zaměstnanci, které souhrnně činí 13,71 % hrubých mezd (PwC, 2023b). Od příjmů ze zaměstnání lze odečíst fiktivní náklady na dosažení příjmů z pracovněprávního vztahu. Výše takové srážky pro zaměstnance je závislá na počtu pracovních poměrů poplatníka a zda dojíždí nebo má místo zaměstnání v místě bydliště. Jestliže má poplatník pouze jeden pracovní poměr v místě bydliště, má nárok na srážku ve výši 3 000 PLN ročně, respektive 4 500 PLN, pokud má více pracovních poměrů. Dojíždějící zaměstnanec si může uplatnit 3 600 PLN ročně, jestliže má jeden pracovní poměr, nebo 5 400 PLN, pokud jich má více (Ministerstwo finansów, 2022a).

3.3.3 Příjmy ze samostatné činnosti

Příjmy převyšující výdaje se standardně zdaňují společně s ostatními příjmy poplatníka pomocí progresivní daňové stupnice, která obsahuje dvě daňová pásma ve výši 12 % a 32 %. Mimo to lze za určitých podmínek některou ekonomickou činnost zdanit i výhodněji, a to

pomocí rovné 19% daně nebo paušální daně ve výši 2–17 %, jejíž sazba záleží na druhu činnosti. Rovnou daň velmi často volí podnikatelé s vysokými příjmy. Paušální daň mohou využít malí podnikatelé, kteří za minulé zdaňovací období nepřesáhli obrát ve výši 2 miliony EUR (EY Global, s. 1255). Od zdanitelných příjmů si mohou podnikatelé odečíst zaplacené sociální pojistné. Při využití rovné daně a paušální daně lze odečíst i část zaplaceného zdravotního pojištění, nicméně nelze využít většiny odčitatelných položek a slev na dani (Poradnik Przedsiębiorcy, 2023).

3.3.4 Základ daně a sazba daně

Základem daně z příjmů fyzických osob je součet všech jednotlivých předmětů daně snížených o zákonem povolené výdaje. Do základu daně spadají všechny zdanitelné příjmy s výjimkou příjmů, které jsou osvobozeny nebo tvoří samostatný základ daně (Široký, 2018, s. 298).

Příjmy v Polsku jsou zdaněny dle progresivní daňové stupnice. Ve výši 12 % jsou zdaněny příjmy nepřevyšující 120 000 PLN za rok, částka nad tento limit je zdaněna 32% sazbou. Od roku 2022 je stanovena nezdanitelná částka ve výši 30 000 PLN. Tabulka 2 zobrazuje daňovou stupnici, ze které je patrné, že z vypočítané daně se sráží 3 600 PLN, což je 12 % z nezdanitelné částky. Hodnota 10 800 PLN značí již vypočítanou daň z příjmu spadajícího do prvního daňového pásma sníženou o nezdanitelnou částku (Ministerstwo finansów 2022a).

Tabulka 2: Progresivní daňová stupnice daně z příjmů fyzických osob v Polsku

Výše zdanitelného příjmu	Sazba daně
Méně než 120 000 PLN	12 % – 3 600 PLN
Více než 120 000 PLN	10 800 PLN + 32 % z částky nad 120 000 PLN

Zdroj: vlastní zpracování dle Ministerstwa finansów (2022a)

Rovnou 19% sazbou jsou zdaněny kapitálové příjmy, zvláštní pravidla jsou stanovena pro zdanění nájmu nemovitostí, kde je sazba 8,5 % pro příjmy pod 100 000 PLN a sazba 12,5 % nad tuto částku. Některé příjmy nerezidentů Polské republiky jsou zdaněny ve výši 20 %. Od roku 2019 je pro příjmy nad 1 milion polských zlotých zavedena solidární daň ve výši 4 %. Jestliže správce daně objeví zdroj příjmů, který poplatník nepřiznal, je takový příjem zdaněn sazbou ve výši 75 % (EY Global, 2022, s. 1254–1256).

V Polsku je zavedena takzvaná nulová daň pro mladé lidi do 26 let, jejichž příjem je do částky 85 528 PLN ročně osvobozen od daně z příjmů. Pokud je příjem poplatníka vyšší, daň odvádí jen ze vzniklého rozdílu (Ministerstwo finansów, 2022b). Novelou od roku 2022 byla zavedena daňová úleva pro návrat do Polska, která má stimulovat navrácení polského poplatníka žijícího v zahraničí, dále takzvaná úleva pro rodiny 4+ a úleva pro pracující seniory. Pokud poplatník splňuje podmínky pro využití takových úlev, je jeho příjem rovněž do výše 85 528 PLN osvobozen (PwC, 2023a).

3.3.5 Odpočty od základu daně

V polském daňovém systému se ve velké míře využívají daňové úlevy a slevy. Nejvyužívanější je již dříve zmíněná standardní srážka pro zaměstnance nebo srážka zaplaceného sociálního pojištění. Jestliže výdaje převyšují příjmy, vzniká daňová ztráta, kterou je možné odečíst v příštích 5 zdaňovacích obdobích, ale pouze od toho druhu příjmu, ze kterého vznikla (EY, 2022, s. 1256).

Od základu daně lze odečíst hodnotu poskytnutých darů na veřejně prospěšné účely a darování krve, ale maximálně do výše 6 % zdanitelných příjmů, hodnotu vynaložených nákladů na připojení k internetu, kterou lze uplatnit maximálně do výše 760 PLN a pouze dvě po sobě jdoucí zdaňovací období, náklady na rehabilitační účely, výdaje na tepelnou modernizaci, na obnovu památek a spoustu dalších (Ministerstwo finansów, 2022a; EY Global, 2022, s. 1255).

3.3.6 Slevy na dani

Od vypočtené daně lze odečíst slevu na děti. Výše slevy je závislá na počtu vyživovaných dětí. Poplatníci, kteří vyživují pouze jedno dítě mají nárok na slevu jen za předpokladu, že nepřekročí stanovenou roční hranici příjmu. Bez ohledu na příjem je nárok na slevu dvou a více vyživovaných dětí (EY Global, 2022, s. 1255).

3.4 Maďarsko

Zdaňovacím obdobím daně z příjmů fyzických osob v Maďarsku je kalendářní rok, přičemž daň se musí přiznat do 20. května následujícího roku (Široký, 2018, s. 280).

3.4.1 Předmět daně

Zdaněny jsou všechny příjmy poplatníků kromě těch, které jsou od daně osvobozeny. Maďarský daňový systém rozlišuje takzvané konsolidované příjmy, kam se řadí příjmy ze závislé činnosti, odměny získané ze samostatné výdělečné činnosti či příjmy dosažené jinou samostatnou činností. Mimo to existují příjmy, které se zdaňují zvlášť, jedná se například o příjmy ze samostatného podnikání, z kapitálových výnosů včetně dividend či z prodeje movitého nebo nemovitého majetku (Hungarian Tax and Customs Administration, 2022, s. 1).

Od daně jsou osvobozeny starobní důchody, příspěvky na děti, vyplácená stipendia, přijaté dotace na pořízení bydlení nebo kupříkladu přijatá pojistná plnění a náhrady škody (Široký, 2018, s. 279). Zcela je od zdanění příjmů osvobozena matka vychovávající čtyři a více dětí (PwC, 2022b).

3.4.2 Příjmy ze závislé činnosti

Za zdanitelné příjmy zaměstnance se považují veškeré peněžní odměny ve formě mzdy, platu, odměny či bonusů, které byly obdrženy od zaměstnavatele. Zdanění naturálních dávek ve formě benefitů pro zaměstnance bylo v minulých letech výhodné, protože zaměstnanecké výhody podléhaly nulové nebo velmi nízké dani. Nyní je takové zvýhodnění zrušeno a všechny zaměstnanecké benefity jsou součástí základu daně (PwC, 2022c).

3.4.3 Příjmy ze samostatné činnosti

Proces zdanění soukromých podnikatelů je velice složitý a odlišný od ostatních států Visegrádské skupiny. Skutečně vynaložené výdaje a odměna, kterou si podnikatel vzal z podniku jako svoji „mzdu“ se odečtou od zdanitelných příjmů. Zdanění probíhá v několika stupních. Nejdříve je třeba odvést ze základu daně korporátní daň ve výši 9 % a následně daň z dividend se sazbou 15 %. Odměna podnikatele je součástí konsolidovaného základu daně jako mzda, tudíž lze od ní odečíst položky snižující základ daně (Hungarian Tax and Customs Administration, 2022, s. 4–5). Mimo to může být příjem podnikatele zatížen místní podnikatelskou daní ve výši 1–2 %, kterou si mohou zavést jednotlivé samosprávy (PwC, 2022d).

Při provozování vybraných ekonomických činností lze místo skutečných výdajů využít paušální výdaje v rozmezí 40–93 % v závislosti na vykonávané činnosti. Místo výše popsaného zdlouhavého výpočtu daně mohou malí podnikatelé po splnění velmi přísných podmínek využít zjednodušený režim KATA, kdy platí pouze měsíční pevnou částku, která v sobě zahrnuje

všechny povinné odvody. Aby mohl soukromý podnikatel využít tento režim, musí být mimo jiné rovněž zaměstnán v zaměstnaneckém poměru na plný úvazek (Hungarian Tax and Customs Administration, 2022, s. 4–5).

3.4.4 Základ daně a sazba daně

Všechny konsolidované příjmy tvoří v součtu konsolidovaný základ daně, který je zdaněn rovnou sazbou ve výši 15 %. Samostatně, ale rovněž ve výši 15 %, jsou zdaněny investiční příjmy (EY Global, 2022, s. 625). Zdanění příjmu ze soukromého podnikání je popsáno výše, probíhá podle maďarských pravidel pro stanovení daně z příjmů právnických osob.

3.4.5 Odpočty od základu daně

Konsolidované příjmy si mohou fyzické osoby snížit o položky snižující základ daně. Manželské páry mohou po dobu 24 měsíců od svatby odečítat ze základu daně měsíčně 33 335 HUF (tj. 400 020 HUF ročně). Nárok na tuto částku není omezen žádnou věkovou hranicí, nicméně alespoň jeden z novomanželů musí být v prvním manželství (PwC, 2022b).

Osoby mladší 25 let mohou z některých konsolidovaných příjmů odečíst částku ve výši hrubého národního průměrného příjmu platného za červenec minulého roku (PwC, 2022b).

Od základu daně lze uplatnit rodinnou slevu na děti. V roce 2023 si může poplatník uplatnit na každé nezaopatřené dítě slevu ve výši 66 670 HUF/měsíc při výživě jednoho dítěte, 133 330 HUF/měsíc při výživě dvou dětí, 220 000 HUF/měsíc při výživě tří a více dětí. Jestliže je základ daně rodiče tak nízký, že souhrnná výše slev na děti převyšuje základ daně, lze odečíst 15 % z nevyužité částky od povinných odvodů na zdravotní a sociální pojištění. Příspěvky na sociální zabezpečení placené zaměstnancem činí souhrnně 18,5 % z hrubých mezd (PwC, 2022b).

4 MODELOVÉ PŘÍKLADY – KOMPARACE DANĚ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB V ZEMÍCH V4

V následující části jsou znázorněny dva modelové příklady týkající se výpočtu daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a samostatné činnosti v jednotlivých zemích Visegrádské skupiny. U závislé činnosti je také vypočítána velikost čistého ročního příjmu. Jednotné kurzy cizích měn uvedené v tabulce 3 jsou použity pro sjednocení výsledků mezi státy. Pro lepší porovnání je u každého případu uvedena rovněž efektivní daňová sazba.

Tabulka 3: Stanovení kurzů pro přepočítání cizí měny v zemích V4 na českou korunu

Cizí měna	Kód měny	Množství	Kurz
Euro	EUR	1	24,54
Zlotý	PLN	1	5,24
Forint	HUF	100	6,26

Zdroj: vlastní zpracování

4.1 Modelový příklad – závislá činnost

Modelový příklad zaměřený na zdanění příjmů ze závislé činnosti je rozdělen na poplatníka A s nízkým příjmem (216 000 Kč za rok) a poplatníka B s vysokým příjmem (960 000 Kč za rok). Zaměstnanec požádal svého zaměstnavatele o roční zúčtování daně z příjmů za rok 2022. O zálohách se pro účely výpočtu neuvažuje. S manželkou má daňový poplatník dvě děti (syna – 16 let, dceru – 11 let), na které uplatňuje daňové zvýhodnění. Do práce nedojíždí, jelikož místo výkonu práce má v blízkosti svého bydliště. Zaměstnanec nevyužije slevu na manžela, protože jeho manželka je sama zaměstnána v pracovním poměru. Cílem je vypočítat roční daňovou povinnost, případně výši daňového bonusu. Pro kompletnost bude vyčíslen rovněž čistý roční příjem obou poplatníků a efektivní daňová sazba.

4.1.1 Česká republika

Výpočet daňové povinnosti a čisté mzdy poplatníka v České republice za rok 2022 je znázorněn v tabulce 4. Pro výpočet je třeba znát následující platné údaje pro rok 2022:

- Sazba daně činí 15 %, příjem nad 48násobek průměrné mzdy (tj. 1 867 728 Kč) je zdaněn sazbou 23 %.
- Roční sleva na poplatníka je stanovena na 30 840 Kč.
- Daňové zvýhodnění na 1. dítě je 15 204 Kč/rok, na 2. dítě ve výši 22 320 Kč/rok.

- Sociální pojištění a zdravotní pojištění zaměstnance se vypočítá zjednodušeně jako 11 % z hrubých mezd.

Tabulka 4: Výpočet ročního zúčtování daně z příjmů ze zaměstnání v ČR

	CZK	
	Poplatník A	Poplatník B
Roční příjem ze zaměstnání	216 000	960 000
Základ daně	216 000	960 000
Daň před slevou a daňovým zvýhodněním	32 400	144 000
Sleva na poplatníka	30 840	30 840
Daň po slevě	1 560	113 160
Daňové zvýhodnění na děti	37 524	37 524
Daň	-	75 636
Daňový bonus	35 964	-
Sociální a zdravotní pojištění – zaměstnanec	23 760	105 600
Čistý roční příjem	228 204	778 764
Efektivní daňová sazba	-16,65 %	7,88 %

Zdroj: vlastní zpracování

Základem daně je roční příjem ze závislé činnosti. Ani jeden poplatník nepřekročil hranici příjmu pro využití vyšší sazby daně, tudíž oba zdaní své příjmy patnácti procenty. Vypočtená daň před slevou a daňovým zvýhodněním je snížena o slevu na poplatníka a následně o daňové zvýhodnění na dvě děti. Efektivní sazba daně vyjadřuje daňové zatížení bez zahrnutí zákonného pojištění. Vypočítá se jako podíl daně či daňového bonusu a hrubého příjmu. Poplatníkovi A nevznikne žádná daňová povinnost, místo toho obdrží daňový bonus, protože částka daňového zvýhodnění převyšuje vypočtenou daň po slevě. Poplatník B naopak využije daňové zvýhodnění na děti ve formě slevy na dani. Čistý příjem poplatníka vznikne po odečtení zaplacených odvodů zaměstnance na zákonné pojištění a vypočtené daně od hrubého ročního příjmu, respektive přičtením daňového bonusu k hrubému ročnímu příjmu.

4.1.2 Slovensko

Přehled výpočtu daně z příjmů a čisté mzdy zaměstnance na Slovensku v roce 2022 je uveden v tabulce 5. Pro výpočet modelového příkladu je nutné znát následující údaje:

- Životní minimum platné k 1.1. 2022 činí 218,06 EUR.
- Nezdánitelná část základu daně na poplatníka je 4 579,26 EUR (tj. 21násobek životního minima), příjem nad 20 235,97 EUR (tj. 92,8násobek životního minima) se krátí.
- Sociální a zdravotní pojištění hrazené zaměstnancem činí 13,4 % z hrubé mzdy.
- Sazba daně činí 19 %, příjem nad 38 553,01 EUR (tj. 176,8násobek životního minima) se zdaní sazbou 25 %.
- Daňové zvýhodnění na dítě ve výši 840 EUR/rok (dítě mladší 15 let), 480 EUR/rok (dítě starší 15 let).
- U dvou dětí lze uplatnit maximálně daňový bonus ve výši 27 % ze základu daně.

Tabulka 5: Výpočet ročního zúčtování daně z příjmů ze zaměstnání na Slovensku

	Poplatník A		Poplatník B	
	EUR	CZK	EUR	CZK
Roční příjem ze zaměstnání	8 801,96	216 000,00	39 119,80	960 000,00
Sociální a zdravotní pojištění (zaměstnanec)	1 179,46	28 943,95	5 242,05	128 639,91
Základ daně	7 622,50	187 056,15	33 877,75	831 359,99
Nezdánitelná část na poplatníka	4 579,26	112 375,04	1 168,81	28 682,60
Upravený základ daně	3 043,24	74 681,11	32 708,94	802 677,39
Daň před daňovým zvýhodněním	578,22	14 189,52	6 214,70	152 508,74
Daňové zvýhodnění na děti	1 320,00	32 392,80	1 320,00	32 392,80
Daň	-	-	4 894,70	120 115,94
Daňový bonus	741,78	18 203,28	-	-
Čistý roční příjem	8 364,28	205 259,43	28 983,05	711 244,05
Efektivní daňová sazba	-8,43 %		12,51 %	

Zdroj: vlastní zpracování

Základem daně je roční příjem snížený o zaplacené pojištění zaměstnancem. Poplatník A využije celou nezdánitelnou část základu daně. Poplatník B překročil 92,8násobek životního minima, což znamená, že se nezdánitelná část markantně sníží podle vzorce na 1 168,81 EUR ($9\,638,25 - \frac{1}{4} \times 33\,877,75$). Příjmy obou poplatníků se zdaní sazbou 19 %. Daňové zvýhodnění na děti činí 1 320 EUR. Poplatníkovi A vznikne pohledávka vůči finančnímu úřadu v částce 741,78 EUR, zatímco poplatník B musí zaplatit daň 4 894,7 EUR.

4.1.3 Polsko

Výpočet roční daňové povinnosti z příjmů ze zaměstnání a přehled čisté mzdy poplatníka v Polsku je znázorněn v tabulce 6. Pro rok 2022 platí následující údaje:

- Standardní srážka pro zaměstnance představující fiktivní náklady ze zaměstnání činí 3 000 PLN/rok (při jednom pracovním poměru a pokud zaměstnanec nedojíždí).
- Sazba daně činí 12 %, základ daně nad 120 000 PLN ročně se zdaňuje sazbou 32 %.
- Částka snižující daň (sleva na poplatníka) činí 3 600 PLN.
- Sociální pojištění zaměstnance je celkem ve výši 13,71 % (z toho je důchodové a invalidní pojištění 11,26 %, nemocenské pojištění 2,45 %).
- Zdravotní pojištění zaměstnance činí 9 %, vyměřovacím základem je hrubá mzda snižená o platbu sociálního pojištění zaměstnance.
- Daňové zvýhodnění na 1. i 2. dítě činí na každé 1 112,04 PLN/rok.

Tabulka 6: Výpočet ročního zúčtování daně z příjmů ze zaměstnání v Polsku

	Poplatník A		Poplatník B	
	PLN	CZK	PLN	CZK
Roční příjem ze zaměstnání	41 221,37	216 000,00	183 206,11	960 000,00
Sociální pojištění (zaměstnanec)	5 651,45	29 613,60	24 628,95	129 055,70
Základ daně	35 569,92	186 386,38	158 577,16	830 944,32
Standardní srážka pro zaměstnance	3 000,00	15 720,00	3 000,00	15 720,00
Upravený základ daně	32 569,92	170 666,38	155 577,16	815 224,32
Daň snížená o slevu na poplatníka (3 600 PLN)	308,39	1 615,96	22 184,69	116 247,78
Daňové zvýhodnění na děti	2 224,08	11 654,18	2 224,08	11 654,18
Daň	-	-	19 960,61	104 593,60
Daňový bonus	1 915,69	10 038,22	-	-
Zdravotní pojištění (zaměstnanec)	3 201,29	16 774,76	14 271,94	74 784,97
Čistý roční příjem	34 284,32	179 649,84	124 344,61	651 565,76
Efektivní daňová sazba	-4,65 %		10,9 %	

Zdroj: vlastní zpracování

Základem daně je roční příjem obdržovaný v zaměstnání snížený o odvody sociálního pojištění zaměstnance a částku fiktivních nákladů. Zaplacené odvody na zdravotním pojištění

zaměstnanec se využijí až při výpočtu čisté mzdy. Poplatník B překročil maximální vyměřovací základ (177 660 PLN) pro odvod důchodového a nemocenského pojištění, tudíž nad tuto částku (tj. 5 546,11 PLN) se využije snížená sazba 2,45 %.

Celý příjem poplatníka A je zdaněn sazbou 12 %, zatímco u poplatníka B se musí příjem nad 120 000 PLN (tj. 35 577,16 PLN) zdanit zvýšenou sazbou ve výši 32 %. Vypočtená daň se sníží o slevu na poplatníka a daňové zvýhodnění na děti. U poplatníka A vznikne daňový bonus, ale pouze v hodnotě 1 915,69 PLN. Na poplatníka B je uvalena daň 19 960,61 PLN.

4.1.4 Maďarsko

Názorný příklad výpočtu daně z příjmů ze závislé činnosti v Maďarsku je vypracován v tabulce 7. Pro rok 2022 platí následující fakta:

- Sazba daně je lineární a činí 15 %.
- Odpočet při výživě dvou dětí činí na každé dítě 1 599 960 HUF/rok.
- Sociální a zdravotní pojištění hrazené zaměstnancem je ve výši 18,5 % z hrubých mezd.

Tabulka 7: Výpočet ročního zúčtování daně z příjmů ze zaměstnání v Maďarsku

	Poplatník A		Poplatník B	
	HUF	CZK	HUF	CZK
Roční příjem ze zaměstnání	3 450 479,23	216 000,00	15 335 463,26	960 000,00
Základ daně	3 450 479,23	216 000,00	15 335 463,26	960 000,00
Odpočet – 2 děti	3 199 920,00	200 314,99	3 199 920,00	200 314,99
Upravený základ daně	250 559,23	15 685,01	12 135 543,26	759 685,01
Daň	37 583,88	2 352,75	1 820 331,49	113 952,75
Sociální a zdravotní pojištění (zaměstnanec)	638 338,66	39 960,00	2 837 060,70	177 600,00
Čistý roční příjem	2 774 556,69	173 687,25	10 678 071,07	668 447,25
Efektivní sazba daně	1,09 %		11,87 %	

Zdroj: vlastní zpracování

Základem daně je hrubá mzda zaměstnance. V Maďarsku neexistuje daňové zvýhodnění na děti odčitatelné od vypočtené daně, ale rodinná sleva na děti, která se uplatňuje od základu daně. Jestliže by měl poplatník základ daně nižší, než je odpočet na děti, může si 15 %

z nevyužité částky odečíst od svých odvodů na pojistném. Zde v modelovém příkladu oba poplatníci využijí odpočet na děti celý a odvedou daň ve výši 15 %. Žádné slevy od vypočtené daně nelze uplatnit.

4.2 Modelový příklad – samostatná činnost

Druhý modelový příklad je zaměřen na zdanění příjmů ze samostatné činnosti v jednotlivých zemích V4. Pro názornou ukázkou poslouží poplatník ve věku 32 let, který má příjmy pouze z podnikání v oblasti ubytovacích služeb. V roce 2022 se mu moc nedařilo a dosáhl příjmů ve výši 950 000 Kč, výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů činily 450 000 Kč. Vychovává tříleté dítě, na které si uplatňuje daňové zvýhodnění. Na úrocích z hypotečního úvěru zaplatil 52 000 Kč (smlouvu o hypotečním úvěru uzavřel v roce 2021) a rovněž poskytl bezúplatné plnění ve formě finančního příspěvku 8 000 Kč na humanitární účely. Cílem je porovnat velikost daňové povinnosti v zemích Visegrádské skupiny.

4.2.1 Česká republika

Postup výpočtu daně z příjmů ze samostatné činnosti v České republice je zobrazen v tabulce 8.

Podnikatel může od svých příjmů odečíst buď skutečné výdaje, nebo výdaje vypočítané procentuálně ze zdanitelných příjmů. V tomto modelovém příkladu je výhodnější pro poplatníka využít paušální výdaje, které jsou pro živnost ve výši 60 % z příjmů (tj. 570 000 Kč). Od základu daně si podnikatel odečte jako nezdanitelnou část základu daně hodnotu poskytnutého finančního daru a zaplacené úroky z hypotečního úvěru (obojí splňuje požadovaný limit, tudíž si může odečíst celou částku). Vypočtená daň je snížena o roční slevu na poplatníka ve výši 30 840 Kč a částku daňového zvýhodnění na jedno dítě ve výši 15 204 Kč. V konečném výsledku má podnikatel v ČR závazek vůči správci daně ve výši 1 959 Kč. Efektivní sazba daně se u zdanění příjmů ze samostatné činnosti vypočítá jako podíl vypočítané daně a zisku OSVČ. Vzhledem k uplatnění velkého množství odpočtů a slev na dani je efektivní daňová sazba v tomto případě téměř nulová.

Tabulka 8: Výpočet daně z příjmů z podnikání v ČR

	CZK
Příjmy z podnikání	950 000
Skutečné náklady	450 000
Paušální výdaje (60 %)	570 000
Základ daně	380 000
Odpočet – dar	8 000
Odpočet – úroky	52 000
Upravený základ daně	320 000
Daň před slevami a daňovým zvýhodněním	48 000
Sleva na poplatníka	30 840
Daň před daňovým zvýhodněním	17 160
Daňové zvýhodnění na dítě	15 204
Daň	1 956
Efektivní sazba daně	0,51 %

Zdroj: vlastní zpracování

4.2.2 Slovensko

Celková daňová povinnost poplatníka na Slovensku za rok 2022 je názorně vypočtena v tabulce 9.

Rovněž na Slovensku je pro podnikatele výhodnější využít možnosti odečtu paušálních výdajů od svých příjmů z podnikání ve výši 60 %. Základem daně jsou roční příjmy z podnikání snížené o vynaložené výdaje a zaplacené sociální (33,15 %) a zdravotní pojištění (14 %) soukromého podnikatele. Jednotný vyměřovací základ pro výpočet zákonného pojištění se zjistí podle údajů z minulého roku (základ daně a zaplacené pojištění v roce 2021 se podělí koeficientem 1,486). Za předpokladu, že vyměřovací základ podnikatele podle údajů z minulého roku je 7 921,94 EUR, celkové odvody na zdravotní a sociální pojištění OSVČ činí 3 735,19 EUR. Vypočtený základ daně se sníží o nezdanitelnou část základu daně na poplatníka ve výši 21násobku životního minima. Od vypočtené daně se odečte daňové zvýhodnění na dítě a 50 % zaplacených úroků z hypotéky (tj. 1 059,5 EUR), maximálně si však může poplatník odečíst 400 EUR. Na Slovensku není možnost si odečíst hodnotu

poskytnutého daru od základu daně, ani od vypočtené daně. Celková daňová povinnost činí 122,39 EUR.

Tabulka 9: Výpočet daně z příjmů z podnikání na Slovensku

	EUR	CZK
Příjmy z podnikání	38 712,31	950 000,00
Skutečné náklady	18 337,41	450 000,00
Paušální výdaje (60 %)	23 227,38	570 000,00
Zdravotní a sociální pojištění – OSVČ	3 735,19	91 661,56
Základ daně	11 749,74	288 338,62
Nezdanitelná část základu daně na poplatníka	4 579,26	112 375,04
Upravený základ daně	7 170,48	175 963,58
Daň před slevami a daňovým zvýhodněním	1 362,39	33 433,05
Daňové zvýhodnění na dítě	840,00	20 613,60
Úroky	400,00	9 816,00
Daň	122,39	3 003,45
Efektivní daňová sazba	0,79 %	

Zdroj: vlastní zpracování

4.2.3 Polsko

Postup výpočtu daně z příjmů z podnikání v Polsku je znázorněn v tabulce 10. Příjem podnikatele je zdaněn podle základního režimu pomocí progresivní daňové stupnice.

Základem daně pro výpočet progresivní daně jsou příjmy snížené o výdaje a sociální pojištění (tvoří ho důchodové, invalidní, nemocenské a úrazové pojištění v celkové sazbě 31,32 %). Podnikatel platí pojistné bez ohledu na velikost příjmu. V tomto příkladu si podnikatel vypočítal pojistné z minimálního vyměřovacího základu, který činí 3 553,2 PLN (tj. 60 % z předpokládané měsíční průměrné mzdy za rok 2022). Od základu daně si může poplatník jako odčitatelnou položku uplatnit poskytnutý dar, možnost odečtu zaplacených úroků není v Polsku k dispozici. Celý příjem se zdaní sazbou 12 %, protože nebyla překročena hranice základu daně 120 000 PLN. Od vypočtené daně se odečte sleva na poplatníka a daňové zvýhodnění na dítě.

Tabulka 10: Výpočet daně z příjmů z podnikání v Polsku

	PLN	CZK
Příjmy z podnikání	181 297,71	950 000,00
Skutečné náklady	85 877,86	450 000,00
Sociální pojištění – OSVČ	13 354,32	69 976,64
Základ daně	82 065,53	430 023,38
Odpočet – dary	1 526,72	8 000,00
Upravený základ daně	80 538,81	422 023,36
Daň před slevou a daňovým zvýhodněním	9 664,66	50 642,82
Sleva na poplatníka	3 600,00	18 864,00
Daňové zvýhodnění na dítě	1 112,04	5 827,09
Daň	4 952,62	25 951,73
Efektivní daňová sazba	5,19 %	

Zdroj: vlastní zpracování

Místo progresivní daně může podnikatel za splnění podmínek zdanit své příjmy rovnou nebo paušální daní, nicméně ty jsou v tomto konkrétním příkladu pro poplatníka velice nevýhodné. Jelikož je při zdanění progresivní sazbou využito pouze první daňové pásmo, rovná daň nepřinese poplatníkovi úsporu. Zdanění lineární sazbou sice přináší možnost snížit si základ daně také o zdravotní pojištění, nicméně nelze využít odčitatelné položky, slevu na poplatníka a ani daňové zvýhodnění na dítě. Využití paušální daně je pro poplatníka ještě méně výhodné, jelikož sazba je pro činnost související s ubytováním 15 % a daň se počítá z evidovaných příjmů, nikoliv z příjmů snížených o výdaje. Poplatník může využít odčitatelné položky a uplatnit zaplacené zdravotní pojištění, ale nelze odečíst slevu na poplatníka a zvýhodnění na dítě. Při využití rovné daně by poplatník zaplatil na dani přibližně 13 939 PLN (tj. 73 040 Kč), při paušální dani dokonce 24 459 PLN (tj. 128 165 Kč).

4.2.4 Maďarsko

Zdanění příjmů z podnikání v Maďarsku je naprosto odlišné od zdanění příjmů ze samostatné činnosti v ostatních třech státech Visegrádské čtyřky. Princip výpočtu jednotlivých daní, kterými je zatížen příjem OSVČ, je ukázán v tabulce 11.

Tabulka 11: Výpočet daně z příjmů z podnikání v Maďarsku

	HUF	CZK
KORPORÁTNÍ DAŇ		
Příjmy z podnikání	15 175 718,85	950 000,00
Skutečné náklady	7 188 498,40	450 000,00
Odměna podnikatele	2 400 000,00	150 240,00
Základ daně pro korporátní daň	5 587 220,45	349 760,00
Korporátní daň (9 %)	502 849,84	31 478,40
DIVIDENDOVÁ DAŇ		
Základ daně pro dividendy	5 084 370,61	318 281,60
Dividendová daň (15 %)	762 655,59	47 742,24
ZDANĚNÍ ODMĚNY PODNIKATELE		
Základ daně	2 400 000,00	150 240,00
Odpočet – dítě	800 040,00	50 082,50
Upravený základ daně	1 599 960,00	100 157,50
Daň (15 %)	239 994,00	15 023,62
MÍSTNÍ PODNIKATELSKÁ DAŇ		
Základ daně pro místní daň	7 987 220,45	500 000,00
Místní daň (2 %)	159 744,41	10 000,00
CELKOVÉ ZDANĚNÍ PŘÍJMU OSVČ	1 665 243,84	104 244,26
Efektivní daňová sazba	20,85 %	

Zdroj: vlastní zpracování

Příjem z podnikání v Maďarsku se sníží o skutečné výdaje a odměnu podnikatele, čímž vznikne základ daně pro výpočet korporátní daně ve výši 9 %. Paušální výdaje v sazbě 40 % jsou pro podnikatele nevýhodné. Částka takzvané odměny, kterou si podnikatel vyplácí v podniku každý měsíc, je v příkladu stanovena na hodnotu minimální garantované mzdy (tj. 200 000 HUF/měsíc), což je minimum, z kterého musí OSVČ odvádět pojistné. Zůstatek se zdaní dividendovou daní ve výši 15 %. Celková výše roční odměny podnikatele se stává součástí konsolidovaného základu daně, který lze snížit o odpočet na dítě. V Maďarsku není k dispozici možnost odečtu zaplacených darů ani úroků. Příjem je nakonec zatížen místní daní, která se pro zjednodušení vypočítá z rozdílu mezi příjmy a výdaji ve výši 2 %. Po sečtení dílčích daní je celková daňová povinnost v Maďarsku abnormální, a to ve výši 104 244 Kč.

5 ZHODNOCENÍ KOMPARACE A FORMULACE ZÁVĚRŮ

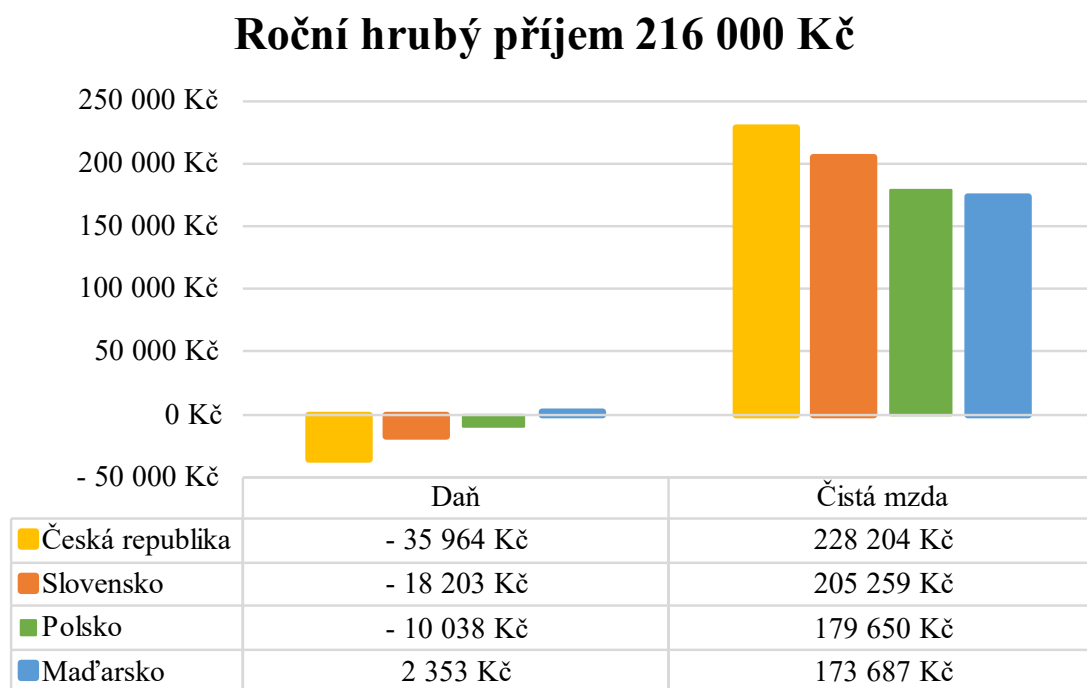
Pátá kapitola porovnává modelové příklady z předcházející kapitoly. Zároveň je provedena komparace nominálních daňových sazeb, odčitatelných položek a slev na dani, daňového zvýhodnění na děti a možností zdanění příjmů z podnikání OSVČ v jednotlivých zemích. V samotném závěru jsou formulovány konečné výsledky komparace daně z příjmů fyzických osob v zemích V4. Součástí je rovněž souhrnná tabulka se základními parametry.

5.1 Komparace modelových příkladů

Výsledky jednotlivých modelových příkladů týkající se zdanění závislé činnosti a samostatné činnosti jsou graficky porovnány níže.

5.1.1 Komparace modelového příkladu na zdanění závislé činnosti

Souhrnné porovnání daňové povinnosti a čisté mzdy při nízkém příjmu poplatníka A v jednotlivých zemích V4 je graficky znázorněno na obrázku 4.

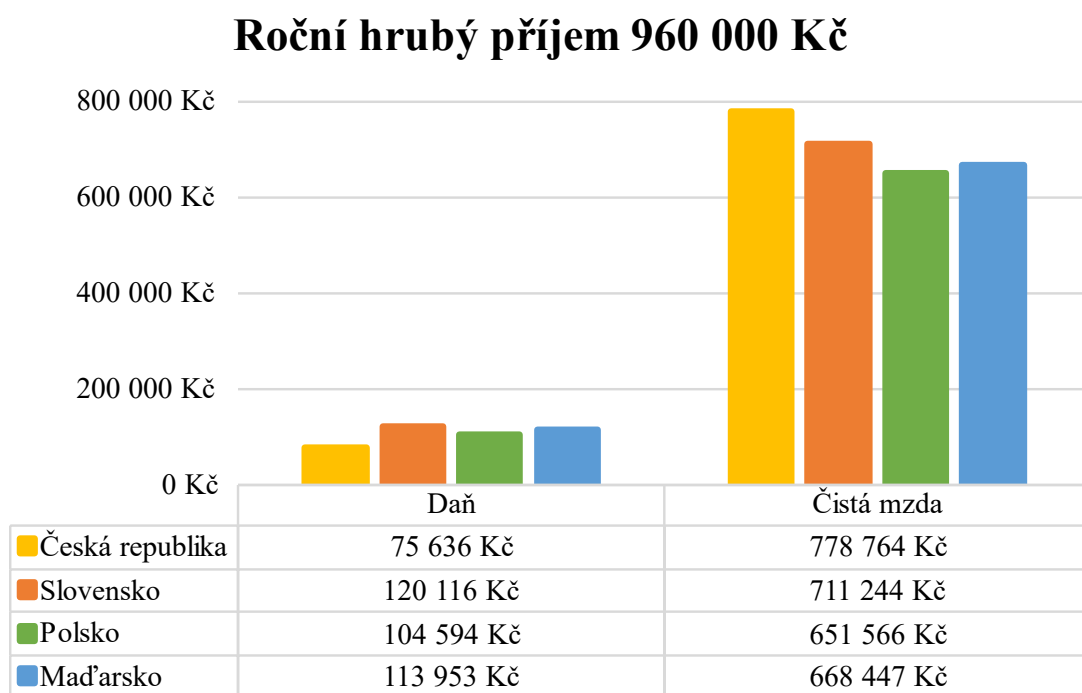
Obrázek 4: Porovnání daně a čisté mzdy poplatníka A v zemích V4

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu je patrné, že poplatníkovi s hrubým ročním příjmem 216 000 Kč v České republice, na Slovensku a v Polsku vznikl daňový bonus, zatímco v Maďarsku bude muset zaplatit nízkou daň. Nejvyšší daňový bonus a současně čistou mzdu má poplatník

v České republice. Poplatníkovi na Slovensku bude vyplacen daňový bonus o více než 17 500 Kč nižší než v ČR. Na Slovensku je vyšší daňová sazba, poplatník nemá možnost odečtu slevy na poplatníka od vypočtené daně, ale pouze odpočtu nezdanitelné částky od základu daně, která je v absolutním vyjádření skoro o 10 tisíc nižší. Částka daňového zvýhodnění na děti je rovněž nižší, ale to jen proto, že jedno z dětí dovršilo 15 let a poplatník je povinen odečíst si na druhé dítě nižší částku. Poplatníkovi v Polsku bude vyplacen daňový bonus o téměř 26 000 Kč nižší než v ČR. V Maďarsku musí odvést daň ze svého příjmu, protože žádnou optimalizaci, kromě odpočtu na děti ze základu daně, nemůže provést. I přesto, že v Polsku vznikl daňový bonus, tak čistá mzda v Polsku a v Maďarsku je velice podobná, což je způsobeno vysokými odvody zákonného pojištění, které, tak jako vypočtená daň, snižují hrubý příjem zaměstnanci.

Na obrázku 5 je graficky znázorněna daňová povinnost a čistá mzda v zemích V4 při vysokém ročním příjmu poplatníka B.

Obrázek 5: Porovnání daně a čisté mzdy poplatníka B v zemích V4

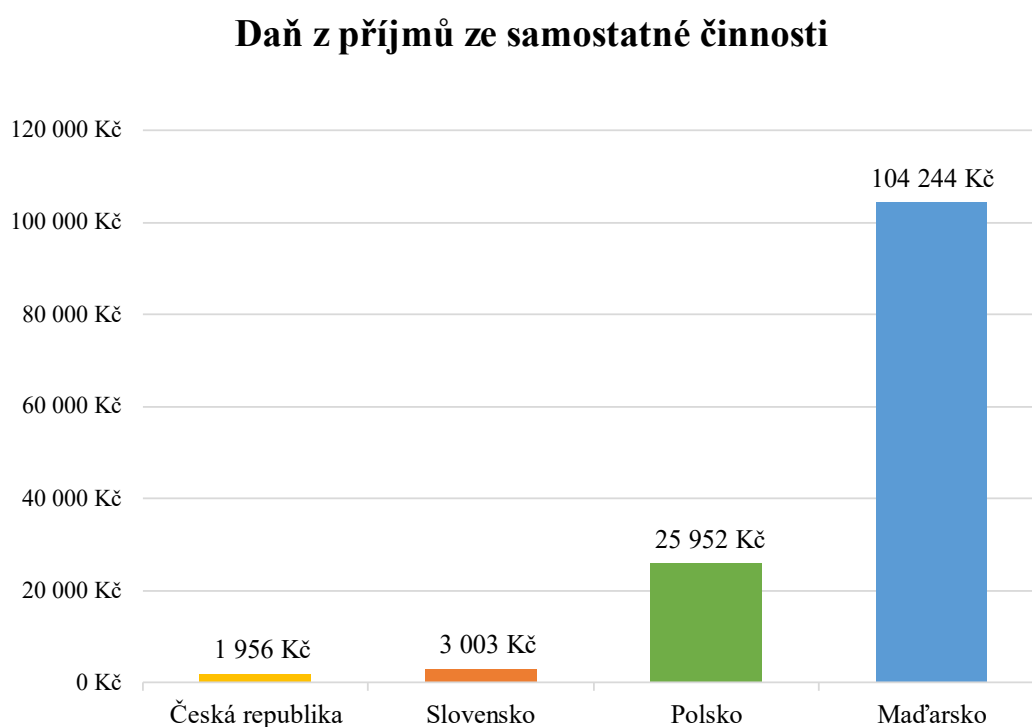
Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu lze vyčíst, že na Slovensku bude na hrubý roční příjem 960 000 Kč uvalena nejvyšší daň, ale paradoxně bude poplatníkovi vyplacen poměrně vysoký čistý příjem v porovnání s ostatními státy Visegrádské čtyřky. Je patrné, že i při vysokém příjmu bude vypočtena nejnižší daň a nejvyšší čistá mzda poplatníkovi v České republice, jedním z důvodů může být vysoká sleva na poplatníka a částka daňového zvýhodnění na děti v porovnání

s jinými státy. Progresivní daň byla uplatněna pouze u zdanění v Polsku, ale vzhledem k tomu, že část příjmu zdaněná vyšší sazbou nebyla vysoká, tak se progresivita daně v porovnání s jinými státy výrazně neprojevila. Nejnižší čistý příjem obdrží poplatník v Polsku, a to až o 127 000 Kč méně než v ČR, protože, jak už bylo dříve zmíněno, povinné odvody pojistného v Polsku jsou velmi vysoké.

5.1.2 Komparace modelového příkladu na zdanění samostatné činnosti

Grafické porovnání velikosti daně z příjmů ze samostatné činnosti v jednotlivých zemích V4 je na obrázku 6.

Obrázek 6: Porovnání zdanění samostatné činnosti v zemích V4

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu je zřejmé, že nejnižší daň zaplatí podnikatel v České republice a na Slovensku. Poplatníci v těchto dvou zemích si totiž uplatní své výdaje paušálem, které jsou o 120 000 Kč vyšší než ty skutečné. Dalším důvodem je vysoká částka daňového zvýhodnění na dítě. Poplatník v ČR využil všechny možnosti optimalizace daně, které jsou k dispozici, na Slovensku si odečetl 400 EUR na zaplacených úrocích z vypočtené daně. Poplatník v Polsku využil progresivní daň, která je pro něj nejvýhodnější, i přesto zaplatí o téměř 24 000 Kč více než v ČR. Suverénně nejvyšší daň zaplatí podnikatel v Maďarsku, který musí zatížit svůj příjem hned čtyřmi daněmi a nemůže uplatnit v rámci výpočtu zaplacené úroky ani dary.

5.2 Komparace daňových sazeb

Sazby daně z příjmů fyzických osob se v zemích V4 značně liší. V tabulce 12 jsou porovnány jednotlivé daňové sazby, klíčové částky pro přechod do vyššího daňového pásma platné pro rok 2022 a faktor dle kterého se určuje limitní hodnota.

Tabulka 12: Porovnání daňových sazeb v zemích V4

	ČR	Slovensko	Polsko	Maďarsko
1. daňové pásmo	15 %	19 %	12 %	15 %
2. daňové pásmo	23 %	25 %	32 %	-
Základ daně pro použití vyšší sazby	1 867 728 Kč	957 328 Kč	628 800 Kč	-
Kritérium pro použití vyšší sazby	48násobek průměrné mzdy	176,8násobek životního minima	Fixní částka 120 000 PLN	-

Zdroj: vlastní zpracování

V Česku, Polsku a na Slovensku je zavedena progresivní daň, zatímco v Maďarsku je daň lineární. Částka pro přechod do druhého daňového pásma je v ČR v porovnání s dalšími státy V4 nejvyšší, činí 48násobek průměrné měsíční mzdy. Jinými slovy v ČR je poplatníkovi příjem nad 1 556 444 Kč měsíčně zdaněn 23% sazbou daně. Na Slovensku jsou obě sazby v daňové stupnici výše než v ČR. Sazbu z 2. daňového pásma využije poplatník, pokud dosáhne měsíčního základu daně 79 777 Kč, což je 2,2násobek průměrné mzdy na Slovensku. V Polsku je velká progresse a daňové sazby se od sebe liší o 20procentních bodů. Polský poplatník zdaňuje své příjmy nejnižší sazbou daně v prvním daňovém pásmu, ale zároveň má Polsko stanovenou nejnižší hodnotu pro použití vyšší sazby daně. Stačí dosáhnout měsíčního základu daně 52 400 Kč, což je 1,3násobek průměrné mzdy v Polsku, a příjem je nad tuto částku zdaněn sazbou 32 %.

Je nutné zmínit, že nelze hodnotit progresivitu daně jen podle nominální sazby ve státech. Větší vypovídající schopnost má ukazatel efektivní sazby z důvodu progresivního charakteru odpočtů a slev na dani snižující nominální sazbu daně.

5.3 Komparace odčitatelných položek a slev na dani

V jednotlivých zemích Visegrádské skupiny jsou zavedeny různorodé odčitatelné položky a slevy na dani. Jednoznačně nejčlenitější strukturu slev a odpočtů má Polsko a Česká republika, naopak v Maďarsku mají poplatníci velmi omezené možnosti.

Často se lze setkat se slevou či nezdanitelnou částí základu daně na poplatníka, na kterou má každý poplatník vždy nárok a může si o ni snížit základ daně, respektive daň. V České republice je zavedena sleva na poplatníka, která je bez rozdílu pro všechny stejná. Lze si povšimnout, že u prvního příkladu zaměřeného na zdanění závislé práce pokryje sleva poplatníkovi s nízkým příjmem téměř celou daň, ale poplatníkovi s vysokým příjmem jen zanedbatelnou část daně. Na Slovensku si může poplatník snížit základ daně o nezdanitelnou část, která se však postupně s rostoucím příjmem snižuje až na nulu. V Polsku každý poplatník využívá částku snižující daň v plné výši, která se vypočítá z nezdanitelné částky, nicméně tato hodnota je v porovnání s ostatními zeměmi nižší. V Maďarsku jakákoliv forma odečtu částky pro poplatníka úplně chybí.

V případě žádného nebo velmi nízkého příjmu manželky nebo manžela může poplatník v České republice využít slevu na manžela nebo manželku a na Slovensku nezdanitelnou část základu daně na manžela či manželku. V ostatních dvou státech taková možnost není.

Některé položky odpočtů a slev se ve státech shodují, ale částky nikoliv. Zajímavé je, že často existuje určitá položka v jednom státě jako sleva na dani a jinde je to samé nezdanitelnou částí základu daně. Příkladem lze uvést zaplacené úroky na bytové potřeby, kdy v České republice jsou odpočtem od základu daně, zatímco na Slovensku slevou od vypočtené daně, ve zbylých dvou státech taková možnost optimalizace chybí. Shoda je v možnosti odečtu poskytnutých bezúplatných plnění v ČR i v Polsku od základu daně, ale odlišnosti jsou v maximální povolené částce odpočtu.

Mimo to existují i slevy a odpočty, které jsou jen v jednom státě a v ostatních se nevyskytují. Například v rámci V4 se využívá sleva na studenta, sleva na invaliditu či školkovně zavedeno pouze v ČR, sleva na internet, úleva na tepelnou modernizaci či sleva na obnovu památek je jenom v Polsku.

5.4 Komparace daňových úlev na děti

Využití různé formy daňové úlevy na děti je vhodný způsob k optimalizaci daňové povinnosti, který je umožněn ve všech zemích Visegrádské skupiny.

V Česku, Polsku a na Slovensku má taková daňová úleva formu daňového zvýhodnění, které se odečítá od vypočtené daně. Hodnoty daňového zvýhodnění jsou v jednotlivých státech stanoveny podle odlišných kritérií. V České republice je stavena zvlášť částka pro 1. dítě, 2. dítě a 3. a další dítě s tím, že se hodnota s každým dalším dítětem zvyšuje. Na Slovensku jsou od novely z roku 2022 stanoveny částky podle věkové hranice dítěte 15 let. Rozdíl mezi částkou daňového zvýhodnění pro dítě mladší a starší 15 let je poměrně vysoký, činí téměř 9 000 Kč ročně. V Polsku jsou stanoveny hodnoty dle obdobného kritéria jako v Česku s výjimkou shodné částky pro 1. a 2. dítě v hodnotě 5 827,09 Kč ročně a zavedení hodnoty ještě pro 4. dítě.

V Maďarsku není typické daňové zvýhodnění na děti, ale rodinná sleva na děti, která se uplatňuje od základu daně. Jsou tam stanoveny tři kategorie částek, a to při výživě jednoho dítěte, dvou dětí a tří a více dětí. Poplatník si uplatňuje na každé dítě stejnou hodnotu podle počtu vyživovaných dětí.

V tabulce 13 jsou vypočítány celkové roční hodnoty daňového zvýhodnění na 1–4 děti do 15 let. Pro umožnění porovnání mezi státy jsou částky převedeny na českou korunu. Hodnoty pro Maďarsko jsou přepočteny do absolutní částky (vynásobeny sazbou daně z příjmů).

Tabulka 13: Porovnání ročních částek daňového zvýhodnění při výživě 1–4 dětí do 15 let

	Česká republika	Slovensko	Polsko	Maďarsko
1 dítě	15 204	20 613,6	5 827,09	7 512,38
2 děti	37 524	41 227,2	11 654,18	30 047,24
3 děti	65 364	61 840,8	22 134,39	74 368,80
4 děti	93 204	82 454,4	36 282,39	99 158,40

Zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky je na první pohled zřejmé, že nejnižší daňové zvýhodnění na děti má poplatník v Polsku, což se významně projevuje do velikosti výsledné daňové povinnosti. Česko a Slovensko je na tom velmi podobně, ale jestliže dítě dosáhne 15 let, částka se na Slovensku výrazně sníží. Zajímavý je pohled na částky v Maďarsku, kdy sleva na 1 dítě je velmi nízká, ale s dalšími dětmi se výrazně zvyšuje. V Maďarsku je navíc matka, která vychovává nebo vychovávala 4 a více dětí osvobozena od placení daně z některých druhů příjmů, nejčastěji se jedná o příjem ze zaměstnání.

Poznatkem je, že v Maďarsku nikdy nevznikne poplatníkovi s nízkým příjmem daňový bonus, může vzniknout maximálně nulová daň. Místo toho je umožněno 15 % z nevyužité části zvýhodnění na dítě odečíst od odvodů na zákonné pojištění.

5.5 Komparace zdanění samostatné činnosti

Jak lze vidět na modelovém příkladu, v zemích V4 se velikost daňové povinnosti velmi liší. V Maďarsku je naprosto odlišný postup zdanění příjmů podnikatele a zároveň je odvedena nejvyšší daň. Nicméně v Maďarsku existuje i zjednodušený režim a možnost paušálních výdajů, kdy může být vyměřena znatelně nižší daňová povinnost.

Ve všech státech se při výpočtu daně vychází z dosažených příjmů snížených o výdaje vynaložené na dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů. Místo skutečných výdajů lze využít paušální výdaje stanovené procentem z příjmů. Sazby pro výpočet paušálních výdajů se liší dle vykonávané činnosti. V ČR se pohybují sazby v rozmezí 30–80 %, na Slovensku je umožněno odečíst 60 % příjmů z živnostenského podnikání a v Maďarsku je standardní sazba 40 %, vyšší sazba může být využita pouze pro maloobchod a zemědělství až do výše 93 % z příjmů. V Polsku taková možnost není.

Místo zdanění podle základních podmínek je umožněno využít několik zjednodušených režimů, například paušální režim v ČR, režim KATA v Maďarsku nebo zdanění pomocí paušální daně z evidovaných příjmů v Polsku. Tyto režimy jsou určeny zejména pro drobné podnikatele splňující stanovené podmínky, kterými jsou například dodržení hranice obratu nebo provozování podnikání jen jako vedlejší činnosti k zaměstnání. Podnikatelům je tak dán prostor zvolit si vhodný typ zdanění dle druhu vykonávané živnosti a velikosti svých příjmů. Poplatníci ve zjednodušených režimech jsou do určité míry osvobozeni od nadměrné administrativní zátěže.

Paušální režim v České republice je založen na podobném principu jako režim KATA v Maďarsku. Poplatníci přihlášení do těchto režimů platí měsíčně stanovenou částku, která zahrnuje daň i odvody na zákonné pojištění. V ČR se měsíční záloha na paušální daň pohybuje v rozmezí 6 208 Kč – 26 000 Kč dle pásma paušálního režimu. Podnikatelé zaregistrovaní do režimu KATA platí 25 000–75 000 HUF měsíčně dle dobrovolnosti účasti na pojistném.

Paušální daň z evidovaných příjmů se využívá zejména pro drobné podnikatele v Polsku, kde se sazba mění v závislosti na druhu činnosti. V modelovém příkladu je paušální daň pro poplatníka provozujícího ubytovací služby velmi nevýhodná. Za výhodný lze považovat tento

režim pro provozování živnosti týkající se stavebnictví nebo zemědělství či pohostinství, kde jsou nastaveny jedny z nejnižších sazeb. Na Slovensku žádný zjednodušený režim pro malé podnikatele není.

Naopak pro velké podnikatele může být v Polsku výhodné použít rovnou daň, místo daně progresivní. Nevýhodou je zamezení odečtu odčitatelných položek a slev na dani. Pro dokázání výhodnosti rovné daně při vysokém příjmu poplatníka bez možnosti odečtu slev a odpočtů je uveden následující příklad. Za předpokladu ročního příjmu podnikatele ve výši 343 511,45 PLN a při výživě dvou dětí zaplatí OSVČ daň dle progresivní daňové stupnice 75 826,2 PLN (tj. 397 329,29 Kč). Za použití rovné daně odvede 61 076,85 PLN (tj. 320 042,69 Kč).

5.6 Závěrečné shrnutí komparace

Porovnat daň z příjmů fyzických osob v zemích V4 je komplikované hlavně z důvodu odlišných postupů při výpočtu daně. V každém státě jsou jiné sazby daně a jiná míra progresivity. Rozdíly, ale i podobnosti, lze spatřovat v daňových úlevách, odčitatelných položkách a slevách na dani. V tabulce 14 jsou vidět souhrnně zásadní parametry pro jednotlivé země.

Na modelových příkladech bylo názorně ukázáno, jak vysoká daň se odvedla v daných situacích ve státech V4. Závěrem lze na základě porovnání modelových příkladů říct, že poplatník v České republice byl ve všech případech daní zatížen nejméně a zaplatil nejnižší daň, respektive mu byl vyplacen nejvyšší daňový bonus, a zároveň obdržel nejvyšší čistou mzdu. Naopak nejhůře skončil poplatník z Maďarska. Nicméně u vysokého příjmu poplatníka B bylo v prvním modelovém příkladu vidět, že se rozdíly v daňové povinnosti maďarského poplatníka smazávají a rázem zaplatil nejvyšší daň poplatník ze Slovenska. V Maďarsku chybí daňová progrese, kde by vysokopříjmoví poplatníci na základě větší solidarity odváděli vyšší daně. Celý příjem v Maďarsku je zdaněn stejnou sazbou a tento systém tak může být výhodný pro subjekty s nadprůměrnými příjmy.

Při zjišťování daňové povinnosti z příjmů ze závislé činnosti se u všech států využil podobný princip výpočtu. Nicméně pracovalo se s odlišnými odčitatelnými položkami, nezdanitelnými částmi základu daně a slevami na dani, které optimalizují daňovou povinnost. V Polsku a na Slovensku bylo nezbytné vypočítat zaplacené odvody sociálního a zdravotního pojistného zaměstnancem, protože vstupují do výpočtu základu daně. V Česku a Maďarsku je základem daně hrubý příjem.

Tabulka 14: Souhrnné základní parametry jednotlivých zemí V4

	Česká republika	Slovensko	Polsko	Maďarsko
Sazba daně	15/23 %	19/25 %	12/32 %	15 %
Základ daně pro výpočet daně z příjmů ze zaměstnání	hrubá mzda	hrubá mzda snížená o zdravotní a sociální pojištění (zaměstnanec)	hrubá mzda snížená o sociální pojištění (zaměstnanec) a srážku zaměstnance	hrubá mzda
Základ daně pro výpočet daně z příjmů ze samostatné činnosti	příjmy snížené o výdaje	příjmy snížené o výdaje a sociální a zdravotní pojištění	příjmy snížené o výdaje a sociální pojištění	liší se dle dílčí daně
Paušální výdaje	30–80 % z příjmů	60 % z příjmů	-	40–93 % z příjmů
Nezdanitelné části základu daně a další odpočty	dary, úroky na bytové potřeby, pojistné na soukromé životní pojištění, daňová ztráta,...	na poplatníka, na manželku, příspěvky na doplňkové důchodové spoření, daňová ztráta,...	standardní srážka pro zaměstnance, dary, sleva na internet, náklady na rehabilitaci, úleva pro pracující seniory, daňová ztráta,...	rodinná sleva na děti, odpočet pro manželské páry, odečet pro osoby mladší 25 let, daňová ztráta
Slevy na dani a daňové zvýhodnění	základní sleva na poplatníka, sleva na manžela, na studenta, na umístění dítěte, na invaliditu, na vyživované dítě	na vyživované dítě, zaplacené úroky na bytové potřeby (jen poplatník ve věku 18-35 let)	na vyživované dítě	-
Kritérium pro stanovení částek daňových úlev na děti	1. dítě, 2. dítě, 3. a další dítě	Dítě do 15 let, dítě nad 15 let	1. dítě, 2. dítě, 3. dítě, 4. a další dítě	1 dítě, 2 děti, 3 a více dětí (odpočet od základu daně)

Zdroj: vlastní zpracování

Česká republika má většinou nejvyšší částky slev na dani i nezdanitelné částky odčitatelné od základu daně. Naopak v Polsku jsou hodně rozmanité, ale ne tak vysoké. Maďarsko má velmi omezené odpočty od základu daně a slevy na dani nemá žádné. Slovensko jich nemá tolik, ale částky jsou vyšší.

Zdanění samostatné činnosti bylo z hlediska výpočtu daleko náročnější a porovnání mezi státy se tak dělalo obtížněji. Postup výpočtu při zdanění příjmů ze samostatné činnosti se výrazně lišil zejména v Maďarsku, kde lze vidět určitou podobnost se zdaněním příjmů jednatelů společnosti s ručením omezeným v České republice. U všech států se vždy vychází z příjmů snížených o výdaje. Na Slovensku, v Česku a Polsku je konstrukce výpočtu velmi podobná. Pro vytvoření základu daně je možné u slovenského podnikatele odečíst odvody na sociální a zdravotní pojištění, u polského podnikatele se odečítá pouze sociální pojištění. Naopak maďarská OSVČ musí svůj příjem zdanit několika dílčími daněmi a základ daně se liší dle druhu jednotlivé daně. Nejprve je příjem zdaněn korporátní daní, následně přebytek dividendovou daní, odměna podnikatele zdaněna společně s ostatními příjmy v rámci konsolidovaného základu daně, nakonec může být příjem zatížen místní podnikatelskou daní, kterou mají v gesci místní samosprávy.

Jednotlivé zjednodušené režimy využívané ke zdanění samostatné činnosti snižují přehlednost daňového systému, ale dávají poplatníkovi velký prostor pro optimalizaci své daně. Využití paušálních výdajů se vyplatí zejména u těch podnikatelských činností, kde se nevyprodukují velké náklady.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce je na základě komparace daňových legislativ zemí Visegrádské skupiny v oblasti daně z příjmů fyzických osob identifikovat analogie a odlišnosti jednotlivých systémů z pohledu poplatníků daně. Celá práce je detailně zaměřena zejména na zdanění příjmů ze závislé a samostatné činnosti poplatníků v České republice, Polsku, Maďarsku a na Slovensku.

První kapitola obsahuje definici, základní funkce a jednotlivé konstrukční prvky daně. Nechybí ani informace o evropské daňové integraci a rozbor daňové harmonizace v rámci přímých a nepřímých daní. V druhé kapitole jsou prezentovány druhy daní v České republice včetně sociálního pojištění a rovněž daňové ukazatele, jako daňová kvóta, daňový mix a efektivní daňová sazba. Daně jsou primárně rozděleny na přímé a nepřímé a dále rozčleněny na důchodové, majetkové, selektivní, univerzální a daň z užívání.

Třetí kapitola této práce zahrnuje rozsáhlou rešerši daňových legislativ v oblasti daně z příjmů fyzických osob v jednotlivých zemích Visegrádské skupiny. U každého státu V4 je definován předmět daně, základ a sazba daně, odpočty a slevy na dani a podrobněji je pojednáno o zdanění příjmů ze zaměstnání a z podnikání. Čerpáno je zejména z legislativy a zahraničních zdrojů.

Čtvrtá kapitola se věnuje dvěma modelovým příkladům. První příklad je zaměřen na výpočet roční daňové povinnosti zaměstnance, případně daňového bonusu. Uvedena je rovněž výše čisté roční mzdy. Příklad je pro lepší komparaci vypočítán pro dva poplatníky s rozdílnou výší příjmu. Ve druhém modelovém příkladu je ukázáno zdanění příjmů ze samostatné činnosti. Podnikatel si v tomto případě může uplatnit při výpočtu daně zaplacené úroky na bytové potřeby a poskytnutí bezúplatného plnění, jestliže je taková daňová úleva ve státě povolena. Cílem je ukázat postup výpočtu v jednotlivých zemích při využití odpočtů, slev na dani a daňových úlev na děti. Jako vhodný ukazatel míry zdanění je zvolena efektivní daňová sazba, protože přepočtení daně pomocí měnového kurzu může výsledky zkreslit.

V páté kapitole je navázáno na předchozí a komparují se výsledky modelových příkladů. Každá situace je graficky znázorněna a zhodnocena. Jednoznačně nejnižší daň ze závislé činnosti zaplatí poplatník v ČR, kde hrají velkou roli vysoké částky daňových úlev. Pořadí ostatních států se liší dle výše ročního hrubého příjmu. U nízkého příjmu na tom je nejhůře poplatník z Maďarska a u vysokého slovenský poplatník. Mnohem náročnější na výpočet je zdanění samostatné činnosti. Pro poplatníka je v modelovém příkladu vždy hledán ten

nejvýhodnější způsob zdanění, ať už se jedná o využití paušálních výdajů, nebo polské rovné a paušální daně z evidovaných příjmů. Velkou odlišnost lze spatřit ve zdanění příjmu OSVČ v Maďarsku, kde se příjem z podnikání zdaní čtyřmi daněmi a daňové zatížení bez zahrnutého zákonného pojištění dosahuje až 21 %, zatímco v ČR je pouze ve výši 0,5 %, na Slovensku 0,8 % a v Polsku 5 %. Při výpočtu příkladů je zjištěna odlišná tvorba základů daně. V Polsku a na Slovensku se snižuje základ daně o zaplacené odvody na zákonné pojištění, zatímco ve zbylých dvou státech taková forma úlevy není.

Na základě teoretických znalostí jsou v páté kapitole obecně komparovány daňové sazby, slevy, odpočty a daňové úlevy na děti mezi státy. Pomocí tabulky jsou porovnány progresivní daňové stupnice jednotlivých států společně s důležitými částkami pro přechod do vyššího daňového pásma. Maďarsko jako jediný stát má lineární sazbu daně, zatímco ostatní státy využívají sazbu klouzavě progresivní. V další části jsou zjištěny velké odlišnosti v daňových úlevách, a to v druhu i výši. V České republice a Polsku jsou aplikovány různorodé úlevy na dani. V protikladu je Maďarsko, které jako jediný stát V4 nemá zavedenou základní slevu, nebo nezdanitelnou část základu daně na poplatníka. V Česku, Polsku a na Slovensku lze uplatnit daňové zvýhodnění na děti od vypočítané daně, zatímco v Maďarsku se využívá odpočet od základu daně. Jelikož je ve státech zavedeno odlišné kritérium pro stanovení částek úlev na děti, pomocí tabulky je uvedena souhrnná výše daňového zvýhodnění při výživě 1–4 dětí. Je zjištěno, že nejvíce se odchyluje Polsko, které má částky daňového zvýhodnění nízké, naopak ostatní státy se od sebe příliš neliší. Dále jsou porovnány možnosti zdanění příjmů OSVČ. Kromě základního režimu nabízí státy různorodé zjednodušené režimy výhodné zejména pro drobné podnikatele. Pouze slovenský podnikatel nemá, s výjimkou paušálních výdajů, jinou možnost výhodnějšího zdanění svých příjmů.

Na konci práce jsou formulovány závěry komparace. Souhrnná tabulka se základními daňovými parametry slouží pro snadné získání povědomí o dani v jednotlivých zemích Visegrádské skupiny.

Nelze souhrnně určit stát V4, kde je zdanění příjmů fyzické osoby pro poplatníka nejvýhodnější a naopak. Vždy záleží na výši příjmu poplatníka a na jeho individuální životní situaci pro uplatnění různých daňových úlev. Práce může být dále rozšířena o další výzkum, který by směřoval k detailní komparaci zákonného pojištění ve státech a celkového daňového zatížení.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

EY GLOBAL, 2022. Worldwide Personal Tax and Immigration Guide 2021-22 [online]. [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/en_gl/topics/tax/tax-guides/2022/ey-personal-tax-and-immigration-guide-11-mar-22.pdf?download

FINANČNÉ RIADITEĽSTVO SR, 2021. Príjmy z kapitálového majetku [online]. [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: https://www.slovensko.sk/sk/agendy/agenda/_prijmy-z-kapitaloveho-majetku1/

FINANČNÉ RIADITEĽSTVO SR, 2022. Všeobecné informácie o dani z príjmov [online]. [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: <https://www.financnasprava.sk/sk/obcania/dane/dan-z-prijmov/informovanie-dan-prijem>

FINANČNÍ SPRÁVA ČR, 2022. Informace k novele zákona o dani silniční [online]. [cit. 2023-01-20]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/silnicni-dan/informace- stanoviska-a-sdeleni/2022/informace-k-novele-zakona-o-dani>

FINANČNÍ SPRÁVA ČR, 2023. Paušální daň – obecné informace [online]. [cit. 2023-02-17]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/pausalni-dan/obecne-informace>

GRANT THORNTON, 2022. Novela zákona přináší radikální snížení či zrušení silniční daně pro všechna vozidla [online]. [cit. 2023-01-20]. Dostupné z: <https://www.gtnews.cz/publikace/novela-zakona-prinasi-radikalni-snizeni-ci-zruseni-silnicni-dane-pro-vsechna-vozidla/>

HUNGARIAN TAX AND CUSTOMS ADMINISTRATION, 2022. Short summary on the taxation of private persons in 2022 [online]. [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: <https://nav.gov.hu/pfile/file?path=/en/taxation/taxinfo/a-short-summary-on-the-taxation-of-private-persons-07.03.2022>

JASPIS, 2023. Daňový bonus na diéta od 1.7. 2022 a od 1.1.2023 [online]. [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: <https://jaspis.sk/aktuality/danovy-bonus-na-dieta-1-7-2022-a-1-1-2023>

KUBÁTOVÁ, Květa, 2018. *Daňová teorie a politika*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7598-165-3.

MACHÁČEK, Ivan, 2019. *Optimalizace daně z příjmů fyzických osob: postupy, jak platit co nejnižší daň: možnosti optimalizace daně, výběr z daňového řádu, 172 praktických příkladů*. Olomouc: Nakladatelství ANAG. ISBN 978-80-7554-195-6.

MACHÁČEK, Ivan, 2021. *Fyzické osoby a daň z příjmů*. 4. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Wolters Kluwer. 265 otázek & odpovědí z praxe. ISBN 978-80-7676-075-2.

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2022. Přehled platných smluv [online]. [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://mfcr.cz/cs/legislativa/dvoji-zdaneni/prehled-platnych-smluv>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. 2020. Základní informace o Visegrádské skupině [online]. [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/zakladni-informace-o-visegradske-skupine>

MINISTERSTWO FINANSÓW, 2022a. Rozliczenie z dochodów z pracy [online]. [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://www.podatki.gov.pl/pit/osoba-nieprowadzaca-dzialalnosci-gospodarczej/rozliczenie-osob-26-60/rozliczenie-z-dochodow-z-pracy/>

MINISTERSTWO FINANSÓW, 2022b. Mam mniej niż 26 lat [online]. [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://www.podatki.gov.pl/pit/osoba-nieprowadzaca-dzialalnosci-gospodarczej/mam-mniej-niz-26-lat/>

NERUDOVÁ, Danuše, 2017. *Daňová politika v Evropské unii*. Praha: Wolters Kluwer. Daň (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-682-3.

NOVÁKOVÁ, Lenka a Daniela KRÁLOVÁ, 2021. *Daň z příjmů fyzických osob v mezinárodním kontextu*. Praha: Wolters Kluwer. Daň (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-233-6.

OECD, 2021. Details of Tax Revenue – Czech Republic. OECD. Stat [online]. [cit. 2023-01-24]. Dostupné z: <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=REVCZE>

PORADNIK PRZEDSIĘBIORCY, 2023. Podstawa opodatkowania. Czym jest i jak ją obliczyć? [online]. [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/-jak-obliczyc-podatek-dochodowy>

PwC, 2022a. Worldwide Tax Summaries Online [online]. [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: <https://taxsummaries.pwc.com/slovak-republic/individual/taxes-on-personal-income>

PwC, 2022b. Worldwide Tax Summaries Online [online]. [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: <https://taxsummaries.pwc.com/hungary/individual/deductions>

PwC, 2022c. Worldwide Tax Summaries Online [online]. [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: <https://taxsummaries.pwc.com/hungary/individual/income-determination>

PwC, 2022d. Worldwide Tax Summaries Online [online]. [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: <https://taxsummaries.pwc.com/hungary/corporate/taxes-on-corporate-income>

PwC, 2023a. Worldwide Tax Summaries Online [online]. [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: <https://taxsummaries.pwc.com/poland/individual/significant-developments>

PwC, 2023b. Worldwide Tax Summaries Online [online]. [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: <https://taxsummaries.pwc.com/poland/individual/other-taxes>

RADVAN, Michal, 2015. *Daně a správa daní*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-7746-1.

ŠIROKÝ, Jan, 2016. *Základy daňové teorie s praktickými příklady*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer. Vzdělávání a certifikace účetních. ISBN 978-80-7552-315-0.

ŠIROKÝ, Jan, 2018. *Daně v Evropské unii: daňové systémy všech 28 členských států EU, legislativní základy daňové harmonizace včetně judikátů SDEU, společný konsolidovaný základ daně (CCCTB), akční plán BEPS, zdanění finančního sektoru*. 7. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Leges. Teoretik. ISBN 978-80-7502-274-5.

TEPPEROVÁ, Jana, 2019. *Daň z příjmů a pojistné na sociální zabezpečení: souvislosti a kolize v národním i mezinárodním kontextu*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE. ISBN 978-80-245-2324-8.

Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky, Usnesení předsednictva České národní rady. In: *Sbírka zákonů* 28.12. 1992, částka 1. ISSN 1211-1244.

VANČUROVÁ, Alena, 2021. *Zdanění osobních příjmů*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-236-7.

VANČUROVÁ, Alena, Lenka LÁCHOVÁ a Hana ZÍDKOVÁ, 2020. *Daňový systém ČR 2020*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7598-887-4.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. In: *Sbírka zákonů* 18.12., částka 117. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. In: *Sbírka zákonů* 17.12., částka 118. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád. In: *Sbírka zákonů* 3.9., částka 87. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 386/2020 Sb., kterým se zrušuje zákonné opatření Senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí, ve znění pozdějších předpisů, a mění a zrušují další související právní předpisy. In: *Sbírka zákonů* 25.9., částka 155. ISSN 1211-1244.